

ELS FUTURS POSSIBLES DE LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

Document-resum del taller de debat EASW

1 i 2 de desembre de 2000

Divendres 1: Casa de Cultura, Maó

Dissabte 2: Fundació Rubió i Tudurí- Andrómaco, Mongofre Nou

Equip responsable de l'organització del taller

President-moderador de les sessions :

Sergi Marí Pons
Director de l'Observatori Mediambiental de Menorca

Monitora nacional EASW:

Isabel Velázquez Valoria
Monitora nacional España
Responsable del disseny del taller

Coordinador tècnic del taller (Gea21) :

Carlos Verdaguer Viana-Cárdenas

Equip de monitors (Gea21):

Carlos Verdaguer (Arquitecte-urbanista)
Marta Román Rivas (Geògrafa)
Alfonso Sanz Alduán (Geògraf)
María Naredo Molero (Advocada)
Natalia Llorente Nosti (Biòloga)

Organitzadors locals:

Josep Miquel Vidal Hernández
Sergi Marí Pons
Clemen García Cruz
OBSAM
IME

Redacció dels escenaris de referència:

Carlos Verdaguer

Confecció del document resum:

Gea 21

Assistents al taller

Grup 1: Ciutadans no associats

Àngel Misfud Ciscar (Ciutadella)
Carme Cardona Mir (Maó)
Esperança Pons Mesquida (Ciutadella)
Joan Triay i Vidal (Ciutadella)
Josué Sintes Bargur (Es Castell)
Manolo Lora Buzó (Maó)
Maria Pasqual Mayans (Ciutadella)
Maria Riudavets Murillo (Es Mercadal)
Marina Mesquida Febrer (Ciutadella)
Pacífic Camps Coll (Ciutadella)

Grup 2: Associacions i entitats cíviques

Anselm Barber (Alaior)
Antoni Moll Marquès (Ciutadella)
Antònia Florit Salord (Ciutadella)
Baldomero Fernández García (Ciutadella)
Carlos Coll Pons (Es Castell)
Dorotea Anglada Gomila (Maó)
Lita Triay Carreras (Ferrerries)
Maria Gràcia Seguí Puntas (Es Castell)
Miguel A. Ardanaz (Maó)
José Cardona Urrejola (Maó)
Pau Gener Torres (Ciutadella)
Irene Estaún Clarisó (Es Castell)

Grup 3: Responsables polítics

Antonia Borràs Pons (Es Migjorn)
Assumpta Vinent (Ciutadella)
Ernest Ribalaiga Briones (Maó)
Guillem Mercadal Gonyalons(Sant Lluís)
Ignàsia Domenech Pons (Alaior)
Joana Triay Vidal (Ciutadella)
J. Manel Mascaró Pons (Ciutadella)

Miquel Pons Velasco (Es Castell)

Romà Sintes Serra (Ferrerries)

Eulàlia Llufríu Esteva (Ciutadella)

Grup 4: Tècnics i professionals

Montserrat Peig Pelegrí (Es Castell)

Elvira Badía Corbella (Maó)

Fernando Rita Larrucea (Maó)

Fernando Sanjuan Sánchez (Maó)

Joan Moll Serra (Ciutadella)

Joana Febrer Rotger (Ferrerries)

Joana Maria Moll Quintana (Maó)

Maria Benejam Biescas (Ciutadella)

Maties Torret Quetglas (Ciutadella)

Fernando Pons Vidal (Sant Lluís)

José Javier Pons Sintes (Sant Lluís)

Josep Orfila i Orfila (Maó)

Joan Rita Larrucea (Maó)

Joan Bustamante Pascual (Maó)

Grup 5: Sector privat

Fernando Villalonga Bordes (Maó)

Joan Juanico Petrus (Maó)

Onofre Quintana Seguí (Alaior)

Pau seguí Pons (Ciutadella)

Adolfo Villafranca Bosch (Ciutadella)

Ana María Real Mercadal (Sant Lluís)

Antoni Camps Casanovas (Ciutadella)

Clara Torres Arguimbau (Ciutadella)

Emili de Balanzó (Maó)

<u>INTRODUCCIÓ: EL MÈTODE EASW</u>	<u>6</u>
<u>1. PRIMERA SESSIÓ: CONSTRUINT UNA VISIÓ COMUNA DEL FUTUR DE MENORCA.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1. Primer plenari: escenaris alternatius de referència</u>	<u>10</u>
<u>1.2 Visions de futur dels diferents grups de treball</u>	<u>11</u>
1.2.1. Menorca en el 2015 vista pels ciutadans no associats	11
1.2.2. Menorca en el 2015 vista per les associacions i entitats cíviques.....	15
1.2.3. Menorca en el 2015 vista pels responsables polítics	16
1.2.4. Menorca en el 2015 vista pels tècnics i professionals:	22
1.2.5. Menorca en el 2015 vista pel sector privat:	25
<u>2. SEGONA SESSIÓ: IDEES PER A L'ACCIÓ</u>	<u>28</u>
<u>2.1. Propostes dels Grups Temàtics</u>	<u>29</u>
2.1.1. Taller de desenvolupament urbà i planificació territorial	29
2.1.2. Taller de medi ambient i turisme	34
2.1.3. Taller de desenvolupament econòmic, social i cultural	37
2.1.4. Taller de mobilitat i accessibilitat	42
2.1.5. Taller d'agricultura i paisatge	46
<u>2.2. Conclusions del taller EASW: les propostes prioritàries o les idees amb més suport dels participants.....</u>	<u>49</u>
<u>3. AVALUACIÓ DEL TALLER PER PART DELS PARTICIPANTS</u>	<u>52</u>
<u>4. ANNEXES</u>	<u>54</u>
<u>4.1 Escenaris de referencia</u>	<u>54</u>
Escenari A: Menorca, un model de sostenibilitat per a tota la Mediterrània	54
Escenari B: Menorca, una aposta exemplar pel coneixement i per la innovació tecnològica.....	54
Escenari C: Menorca, un territori modèlic gestionat pels seus habitants.....	55
Escenari D: Menorca, una illa singular connectada a tot el planeta	56
Escenari E: Menorca, l'illa de les oportunitats perdudes.	57
<u>4.2 Qüestionari d'avaluació</u>	<u>60</u>

Introducció: el mètode EASW

Les idees que es reflecteixen en aquest document corresponen a les conclusions del Taller European Awareness Scenario Workshop (EASW), en el qual ciutadans pertanyents a tots els estaments de l'illa de Menorca varen debatre conjuntament sobre el repte al qual s'enfronta l'illa en la seva recerca de la sostenibilitat.

La metodologia EASW es va elaborar en el marc dels programes VALUE II i INNOVATION de la Direcció General XIII de la Comissió de les Comunitats Europees a partir dels treballs previs de l'Institut Danès de Tecnologia, i d'altres sistemes de participació desenvolupats a diversos països europeus, principalment Dinamarca i Holanda.

Els tallers de debat EASW constitueixen una eina molt eficaç per facilitar la participació dels diversos sectors de la ciutadania en un pla d'igualtat. Es plantegen com a objectiu fomentar la celebració de debats públics i crear instruments socials innovadors que afavoreixin una relació equilibrada entre la societat, la tecnologia i el medi ambient.

Des dels seus inicis, l'any 1995, s'han desenvolupat tallers i jornades d'acord amb aquest mètode a més de cinquanta ciutats europees amb objectius similars: com definir un futur més sostenible per a les ciutats i els territoris amb les aportacions de tots els seus habitants.

El Taller EASW Els futurs possibles de la Reserva de la Biosfera de Menorca, al

qual es refereix el present document, es va desenvolupar els dies 1 i 2 de desembre de 2000 a la Casa de Cultura de Maó i a la Fundació Rubió i Tudurí-Andròmaco, a Mongofre Nou.

Tal com es reflecteix en el mateix títol, el principal objectiu del taller era reflexionar col·lectivament sobre les alternatives de futur a les quals s'enfronta l'illa de Menorca en la seva condició de Reserva de Biosfera. A la carta d'invitació al taller, aquest objectiu general es detallava en una sèrie d'objectius parcials que corresponen plenament a la filosofia del mètode participatiu emprat:

- *Conèixer l'opinió de la societat menorquina, en tota la seva diversitat, sobre com continuar en la definició de l'illa com a Reserva de la Biosfera.*
- *Establir un diàleg entre persones diverses sobre el futur de l'illa i els passos a seguir per tal que aquest sigui el més positiu possible.*
- *Avançar en la definició i concreció del desenvolupament de l'illa en un marc de sostenibilitat: el taller de futur és un instrument més en aquest sentit.*
- *Implicar els assistents en el procés de desenvolupament posterior de les idees que s'avancen en aquest taller.*
- *Recollir la riquesa d'idees i propostes aportades pels participants, resumides i prioritzades en un primer Pla d'acció.*

Amb la finalitat de complir aquests objectius varen ser convidades al taller més de 50 persones pertanyents a associacions ciutadanes, al sector de l'empresariat de l'illa, altres sectors productius, ciutadans en general i representants de l'administració i els grups polítics, dividits en el següents cinc grups anomenats funcionals:

- **Ciutadans**
- **Associacions i entitats cíviques**
- **Responsables polítics**
- **Tècnics i professionals**
- **Sector privat**

Els assistents varen ser convidats personalment, ja que és necessari fixar un nombre limitat de participants per garantir la profunditat i l'eficàcia en els debats. L'únic criteri a l'hora de realitzar la delicada tasca de selecció (ja que es renuncia a comptar amb les opinions d'altres molts possibles assistents, igualment valuoses), és intentar configurar un grup suficientment variat de persones que reflecteixi, ja que no representa, el mapa social de l'illa.

Les idees sobre el futur de la Reserva de la Biosfera i sobre l'illa de Menorca en general, i també les propostes que es presenten a continuació corresponen a la visió debatuda i prioritzada per les 50 persones que assistiren finalment entre el total de les convidades.

Després d'una primera sessió plenària celebrada el divendres 1 de desembre a la Casa de Cultura de Maó, les dues sessions de treball conjunt, que constitueixen realment el

nucli del taller i que es reflecteixen exhaustivament en aquest document-resum, es celebraren respectivament al matí i l'horabaixa del 2 de desembre a la Fundació Rubió i Tudurí .

Les tres sessions plenàries que se celebraren al llarg del taller, és a dir, la primera, de presentació del taller i lectura dels escenaris de referència; la segona, de posada en comú del treball dels grups funcionals de la primera sessió; i la final, de conclusió i votació després del treball de la segona sessió a càrrec dels grups temàtics, varen ser presidides i moderades per Sergi Mari Pons, director de l'Observatori Ambiental de Menorca. L'obertura del taller en el primer plenari va ésser a càrrec de Joana Barceló, presidenta del Consell Insular, i va comptar amb la presència de Joan Rita, coordinador de l'oficina de la Reserva de la Biosfera. Josep Miquel Vidal, coordinador científic de l'Institut Menorquí d'Estudis, clausurà el taller un cop acabat el darrer plenari.

La correcta aplicació de la metodologia europea va ésser a càrrec de la monitora nacional EASW Isabel Velázquez a través del coordinador general i monitor del taller, Carlos Verdaguer. Els monitors Marta Román, María Naredo, Natalia Llorente i Alfonso Sanz s'encarregaren d'aplicar la metodologia a cada un dels grups de treball. Els resultats d'aquest taller es difondran a través d'INTERNET, en la base de dades de la Comissió Europea 'www.cordis.lu'. D'aquesta manera les conclusions del treball realitzat podran estendre's a altres ciutats o

àmbits territorials amb similars problemes o reptes a afrontar.

L'ambient de treball tant en els grups com en les sessions plenàries fou molt agradable i productiu, a la qual cosa contribuï en gran manera el magnífic entorn de la Fundació Rubió i Tudurí on es desenvoluparen les sessions de treball pròpiament dites.

És important assenyalar l'alt nivell d'assistència respecte a les expectatives, i també l'entusiasme i la capacitat de treball dels assistents, tot això, sens dubte, prové tant de la riquesa de la societat civil menorquina com de la preocupació respecte als temes tractats i respecte al futur de l'illa per part de tots els seus habitants.

La primera sessió de treball, a càrrec dels grups anomenats funcionals, se centrà en el disseny d'una visió de futur, a 15 anys vista, sobre l'illa en general i la Reserva de la Biosfera en particular, fent especial esment en els aspectes ambientals. Com a suggeriment d'allò que podia ser aquesta visió futura, en la sessió plenària de presentació, celebrada el divendres, s'havien llegit públicament cinc escenaris alternatius elaborats per l'equip tècnic del taller, que adjuntem a l'Annex 4.1.

Després del debat del segon plenari, en el qual, a partir de les aportacions dels diferents grups funcionals, es tractà de perfilar un marc general en positiu i en negatiu, es proposaren una sèrie de temes prioritaris per als quals es va demanar als assistents que elaborassin propostes concretes en la segona sessió de treball:

- **Desenvolupament urbà i planificació territorial**
- **Medi ambient i turisme**
- **Desenvolupament econòmic, social i cultural**
- **Mobilitat i accessibilitat**
- **Agricultura i paisatge**

Cada grup de treball va fer aportació de nombroses idees i propostes en el sentit de millorar la situació actual, algunes d'elles coincidents entre els diversos grups. Com a colofó del taller, en el darrer plenari el conjunt d'assistents va elegir mitjançant votació les cinc idees considerades com a prioritàries de cara a un Pla d'acció. Són aquestes idees les que es presenten en la secció final d'aquest document a manera de conclusió del taller.

El document de conclusions que s'exposa a continuació intenta resumir l'abundància d'idees i propostes que sorgiren en el taller, malgrat que sigui impossible reflectir tota la riquesa i la creativitat del seu ambient.

Finalment, el que és més important, agrair a tots els assistents la seva energia i experiència posada a disposició de la comunitat amb una generositat lloable.

Esperam que els resultats d'aquesta reflexió col·lectiva siguin molts en els mesos vinents i que les experiències de participació puguin repetir-se en el futur i incorporar-se als processos reglats de planejament per, entre tots, millorar l'entorn i la vida a l'illa tant per als residents com per als visitants.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1. PRIMERA SESSIÓ: CONSTRUINT UNA VISIÓ COMUNA DEL FUTUR DE MENORCA

1.1. Primer plenari: escenaris alternatius de referència

Els escenaris de futur que es adjunten a l'Annex 4.1 corresponen als que es llegiren públicament durant la sessió de presentació del taller el divendres 1 de desembre a la Casa de Cultura de Maó. Com s'explicà en aquella ocasió, aquestes breus presentacions de futurs possibles per a l'illa de Menorca, centrades en aspectes molt particulars, no tenien altra funció que ajudar els participants en el taller a superar l'horitzó conjuntural i proper que sol ser habitual a l'hora de reflexionar sobre el futur i animar-los a desenvolupar un exercici d'imaginació prospectiva.

Tenen, per tant, un caràcter merament instrumental amb vista al desenvolupament del taller i no s'hi ha de cercar el rigor o l'absoluta coherència, entre altres coses, perquè han estat elaborats per l'equip tècnic extern i, per tant, el seu coneixement de la problemàtica de l'illa no pot ser en cap cas comparable al que tenen els mateixos participants en el taller.

Els quatre primers escenaris (Escenari A: Menorca, un model de sostenibilitat per a tota la Mediterrània; Escenari B: Menorca, una aposta exemplar pel coneixement i per la innovació tecnològica; Escenari C: Menorca, un territori modèlic gestionat pels seus habitants; Escenari D: Menorca, una illa singular connectada a tot el planeta) que poden considerar-se complementaris en certa manera, constitueixen visions fonamentalment positives centrades en diversos aspectes: la sostenibilitat, les noves tecnologies, la connectivitat i la participació. La voluntat d'emfasitzar els elements positius fa que cap d'aquests resulti plenament realista o versemblant per si mateix i els atorga un caràcter deliberadament idíl·lic. En el cinquè escenari (Escenari E: Menorca, l'illa de les oportunitats perdudes), el més extens, s'ofereix la "cara obscura" dels escenaris positius, a manera de contrast.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1.2 Visions de futur dels diferents grups de treball

Després de la presentació el primer dia dels escenaris alternatius i durant la primera part de la jornada següent, els cinc grups funcionals: ciutadans, associacions i entitats cíviques, responsables polítics, tècnics i professionals i sector privat, elaboraren una visió positiva i una altra de negativa de Menorca en una data propera al 2015, fent especial esment als aspectes ambientals. Aquests escenaris, resumits i comentats pels monitors de cada grup, s'exposen a continuació.

Cal assenyalar que la informació aquí plasmada és la que van recollir, amb la major fidelitat possible, durant el desenvolupament dels tallers els respectius monitors, que s'han encarregat d'elaborar-ne els resums següents i d'ordenar la informació recollida per fer-la més operativa.

Els comentaris dels monitors tenen un caràcter subjectiu i en cap cas pretenen ser una valoració del taller. La seva principal funció és la d'ajudar a reflectir-ne l'ambient i a aclarir aquells aspectes que ho precisen.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1.2.1. Menorca en el 2015 vista pels ciutadans no associats

Monitora: María Naredo Molero

Observacions de la monitora sobre el desenvolupament del taller:

Aquest grup ha destacat per la seva visió crítica respecte a les tendències econòmiques i socioculturals actuals. Malgrat tot, ha preferit parlar "en positiu" i s'ha centrat sobretot en la construcció d'un

escenari positiu ampli per a l'illa, interessant-se menys per la confecció de l'escenari negatiu. D'altra banda, en el grup destacà un optimisme significatiu davant del futur, principalment derivat de l'ampli arc de temps (15 anys) en el qual, segons algunes de les persones assistents, s'articularà una important resposta social enfront del "consumisme" o de "l'utilitarisme" que estan marcant els trets negatius de la societat menorquina actual. Aquesta visió fou contestada per altres components del grup que, compartint allò desitjable d'aquesta, la veien excessivament utòpica, poc realitzable, a partir de les tendències actuals. Finalment, en aquest grup es va produir un debat que destacà la idea que la transformació (positiva) social, econòmica, ambiental, etc., que es produirà a l'illa d'aquí al 2015 tendrà la base en un canvi profund de les persones i la seva consciència; en suma, que a partir de la transformació personal es modificarà la societat.

Escenari negatiu:

Nota de la monitora: *La major part dels canvis assenyalats pel grup, a partir dels quals s'ha dissenyat l'escenari negatiu, han tingut el seu origen en un desenvolupament turístic de "sol i platja", que ha eclipsat la resta d'activitats econòmiques i que ha empobrit culturalment l'illa.*

- **Societat menorquina**
- El canvi continu de "color" polític impedeix que es realitzin estratègies a llarg termini. Al mateix temps això ha fet que l'any 2015 el sector polític estigui debilitat i sigui l'econòmic el que influeixi decisivament en el present i futur de Menorca.
- Els partits que més continuïtat tenen en els governs regional i local són els que pacten amb el poder econòmic.

- L'excés de població és ja una realitat i la integració dels distints grups socials un problema.
- Un grup de població estrangera d'alt poder adquisitiu (jubilats/teletreballadors) té un gran poder de decisió sobre qüestions importants a l'illa.
- Individualisme. Les persones estan poc compromeses amb la seva societat, el seu entorn, el seu futur.
- Les associacions continuen existint, amb un president, un tresorer, etc., però ara són només "pures façanes" que reben fons, però els manca la capacitat de transformació social.
- **Turisme**
 - El desenvolupament del turisme ha produït a l'illa les conseqüències següents:
 1. Creixement urbanístic desordenat, falta de gestió i planejament urbà.
 2. Esgotament dels recursos naturals més preuats.
 3. Creació d'infraestructures (autopistes, aeroport...) en funció del turisme estacional, no dels habitants permanents de Menorca.
 4. Transformació de la fisonomia del menorquí. Menorca ha crescut molt i això ha significat la pèrdua de la seva identitat. El menorquí és un idioma absolutament residual.
 - 5. Eclipsi dels sectors primari i secundari a causa de la primacia cada vegada major del sector turístic de "sol i platja".
 - 6. Les tradicions de l'illa s'han perdut. Només en queden algunes, més com a "atracció turística" que com a realitat menorquina.
 - 7. Les grans superfícies comercials s'han estès per tota l'illa.
- **Polarització social**
 - A l'illa hi ha una forta fractura social entre les persones amb un alt poder adquisitiu (moltes procedents de l'exterior de l'illa) i un gran percentatge de menorquins amb escassa formació, situats al marge de les noves tecnologies, que es veuen obligats a treballar per sous escassos en treballs precaris.
 - Molts joves han abandonat els seus estudis atrets pels treballs que ofereix el sector turístic.
- **Educació**
 - Joves menorquins que acaben estudis universitaris no troben feina a l'illa i han d'emigrar per treballar en quelcom relacionat amb el que han estudiat.
 - Hi ha una polarització cada vegada major entre un grup molt preparat i un altre amb una preparació i una formació escasses.
- **Patrimoni historicoartístic**

- El patrimoni històric, abundant a Menorca, no es potencia com un dels principals atractius per als visitants de l'illa.

Escenari positiu:

- **Societat menorquina**

- Hi ha una consciència ciutadana que en l'any 2000 no existia. Les persones s'han retrobat amb el seu entorn. La naturalesa ja no es mesura en termes monetaris, sinó com quelcom a què tots pertanyen. Conceptes com la bellesa, l'estètica, se situen per damunt del que és útil, la rendibilitat.
- Per fomentar aquesta nova consciència es donarà gran importància a l'educació, però no només a les escoles, sinó a través de trobades que permetran a les persones més representatives d'aquesta transformació ensenyar a la resta els valors de respecte del medi. També les famílies jugaran un paper important en la transmissió d'aquesta nova consciència.
- En l'àmbit personal, la població menorquina ha optat per enriquir el seu "món interior" i les seves relacions personals enfront de l'enriquiment material que representa l'afany pel consum.
- El consumisme tindrà una forta contestació per part de la ciutadania organitzada en associacions i grups religiosos.
- La *gent gran* estarà organitzada. La seva feina i preocupacions per l'illa seran ateses per la resta de la societat.

- La llibertat de consciència religiosa és ja una realitat. Les religions distintes a la catòlica existiran a Menorca en igualtat de condicions.

- **Participació ciutadana**

- La societat ja no es posarà en mans de "polítics". Aquesta nova consciència personal i col·lectiva farà que no faci falta la presència dels polítics professionals. Existiran iniciatives de decisió col·lectiva molt descentralitzades.
- Les trobades d'aquest tipus ja no seran una excepció. Les decisions les pren la ciutadania juntament amb les administracions local i regional.
- Els aspectes locals s'han vist potenciats, com a fre als efectes negatius de la globalització.

- **Turisme**

- Aquesta activitat és una font d'ingressos per a l'illa, però no l'única. El turisme conviu amb altres sectors d'activitat econòmica, com l'agricultura o la indústria.
- La important consciència ambiental de la societat menorquina ha frenat l'allau de turistes. A més a més el tipus de turistes que arriba ja no cerca només "sol i platja", sinó l'àmplia oferta cultural de l'illa i el coneixement del patrimoni natural i artístic.
- El sector turístic ha servit per impulsar el nivell cultural de Menorca. L'intercanvi de cultures no només no ha

perjudicat el cabal cultural menorquí, sinó que l'ha enriquit.

- **Reserva de la Biosfera**

- El Consell Regional ha aprovat una Llei de Reserva de la Biosfera que permet una gestió racional dels recursos, i també del territori cultivat.
- La Reserva de la Biosfera ha aconseguit la implicació dels pagesos en el respecte i la conservació del paisatge de l'illa.
- La Reserva de la Biosfera atreu a Menorca un turisme fortament conscienciat en els valors ecològics.

- **Mobilitat i transport**

- Un tramvia travessa l'illa, connectant les distintes poblacions.
- S'ha potenciat l'ús de la bicicleta, a través de la creació de carrils bici, com el del Camí d'en Kane.

- **Educació**

- Les escoles han incorporat en els seus programes educatius, l'educació cívica, el medi ambient i la integració cultural.
- La Universitat de Menorca és ja una realitat. Situada a Maó però amb delegacions a Ciutadella, imparteix matèries d'avantguarda en els camps relacionats amb el medi ambient i la ecologia. En el 2015 té gran prestigi nacional i internacional. A més, la Universitat s'ha convertit en centre important de debat sobre totes aquestes qüestions i fins i tot actua

com a gestora (juntament amb les associacions locals) de programes i iniciatives ambientals diverses.

- La gent jove està molt ben preparada, entre altres coses perquè són molts més que abans els que continuen els estudis i accedeixen a la Universitat.

- **Agricultura**

- L'agricultura està en auge. Els problemes que la feren perillar l'any 2000 s'han solucionat gràcies a tres factors importants:

1. La diversificació i la innovació en els conreus: La imaginació dels agricultors en els anys de crisi va fer que molts sortissin del monocultiu i introduïssin a l'illa conreus nous (les aromàtiques o l'àloe, com a exemples), ampliant la presència menorquina en el cada vegada més variat mercat agrícola europeu.
2. D'altra banda, l'Escola Agrícola s'ha impulsat i s'ha dotat d'una major capacitat. Són molts els joves que s'hi formen.
3. Les subvencions i ajudes públiques al desenvolupament agrícola permeten que moltes persones es dediquin a aquesta activitat econòmica.

- **Espais públics**

- La societat menorquina ha recuperat els carrers, els espais públics com a àrees d'esbarjo i de trobada.

- Els al.lots i les al.lotes tornen a jugar als carrers i aprenen la importància d'aquest espai.

- **Mitjans de comunicació**

- El control dels mitjans de comunicació ja no està centralitzat a les mans d'uns quants, sinó que són molts més (i més variats) els suports informatius amb els quals compta la societat menorquina.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1.2.2. Menorca en el 2015 vista per les associacions i entitats cíviques

Monitora: Natalia Llorente Nosti

Escenari negatiu:

Síntesi de la visió negativa presentada pel grup al segon plenari:

- La **fragmentació social és palesa a tots els nivells**: la població rural viu en el camp però no viu del camp, i l'explotació de les grans finques s'ha abandonat, amb la conseqüent pèrdua d'identitat; en l'àmbit laboral, la població resident pateix carències greus quant a formació i la mà d'obra qualificada ha de venir de l'exterior; les diferències de poder adquisitiu són cada vegada més grans i provoquen problemes seriosos d'integració social.
- El **creixement de la població**, resident i flotant, ha portat a un **consum desmesurat del territori i els seus recursos**, incloent la costa i els fons marins, fet que es percep com una enorme **pèrdua de la qualitat de vida**

de la població: Augment inadmissible del parc mòbil, aïllament profund dels individus respecte a l'estructura social, aigua molt escassa i de qualitat ínfima, etc.

- La **conscienciació ciutadana** és una realitat **superficial** mancada d'una base sòlida i de capacitat de mobilitzar *de facto* els ciutadans.
- El **sistema econòmic** de l'illa depèn gairebé completament de **capital extern**.
- La figura de la **Reserva de la Biosfera** és únicament un producte de **màrqueting**.
- Encara està **pendent d'estudi** i d'implantació **un projecte educatiu global** adaptat a l'illa de Menorca que no se centri únicament en les escoles sinó que arribi a tots els àmbits (la família, les associacions, les empreses, etc.) i a tots els nivells.

Escenari positiu:

Síntesi de la visió positiva presentada pel grup al segon plenari:

- A l'àmbit **rural**, s'ha assolit la **diversificació de la producció** i el **suport de les entitats públiques** als treballadors del camp és constant i eficaç.
- S'ha aconseguit **restringir el nombre i adequar la tipologia dels turistes** que visiten l'illa fins a uns nivells ambientalment i econòmicament sostenibles.

- El **grau de conscienciació és més gran** que fa uns anys, tant a escala individual com col·lectiva. Aquest darrer s'ha traduït en una reorganització efectiva de les entitats cíviques que els permet ser més autosuficients, elaborar projectes d'alta qualitat – que, per tant, puguin implantar-se com a alternatives realistes als programes de l'administració - i generar llocs de treball d'alta qualificació.

(Nota de la monitora: En el grup hi va haver un membre que es mostrà totalment en desacord amb la visió tan positiva de les entitats cíviques en un futur no tan llunyà.)

- Ha **augmentat** considerablement el **consum de productes menorquins** procedents de tots els sectors (rural, industrial, de serveis), per part tant de la població resident com de la turística.
- La **Reserva de la Biosfera és un fet, els seus continguts** s'han fixat adequadament i **s'apliquen**. De la mateixa manera, les noves tecnologies per a la sostenibilitat disponibles s'analitzen i implanten en el territori de la Reserva de la Biosfera de Menorca.
- El **patrimoni cultural i lingüístic** de l'illa s'ha **conservat** i, fins i tot, s'ha potenciat.
- La **interculturalitat ha augmentat** com a conseqüència de l'afluència de ciutadans de l'exterior i és vista com un factor positiu pel conjunt de la població.
- L'**accés a les platges és lliure** i ha deixat de ser motiu de polèmica.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1.2.3. Menorca en el 2015 vista pels responsables polítics

Monitor: Carlos Verdaguer Viana-Cárdenas

Observacions del monitor sobre el desenvolupament del taller:

A causa sens dubte de la seva funció com a responsables d'articular mesures positives de gestió, els participants s'han centrat majoritàriament en la formulació de la visió positiva, entenent la negativa com el seu revers. Les diferències polítiques, d'altra banda, s'han reflectit en divergències clares a l'hora de construir aquestes visions. Els principals punts sobre els quals no s'ha assolit consens han estat els següents: el paper futur del turisme com a activitat predominant o, per contra, el seu manteniment en condicions d'igualtat i equilibri respecte als altres sectors econòmics; en aquest sentit, s'ha d'assenyalar que dins el grup s'ha recalcat la diferència entre allò que es considera desitjable i allò que es considera inevitable, com ocorre en el cas de l'agricultura. Així, en la visió d'algun participant, es considera que, malgrat que allò desitjable seria mantenir l'activitat agrícola, es considera inevitable que adquireixi un paper secundari o que, fins i tot, desaparegui. Un altre punt de divergència s'ha centrat en el model de desenvolupament urbà, reflectit en l'oposició entre els models d'alta i baixa densitat i en les formes diferents d'abordar la dispersió urbana sobre el territori, considerada unànimement un problema. Tal vegada la divergència més acusada ha estat la sorgida mentre es debatia sobre la futura xarxa viària: tot i que ha existit unanimitat quant a la necessitat de millora de l'existent, el seu possible creixement ha estat considerat per alguns com una solució, mentre que, per a altres, constituïria el problema principal. Davant la dificultat d'aconseguir un consens no banal dins els límits del taller i d'acord amb la seva filosofia s'ha optat per fer paleses totes aquestes divergències en els panells de resum en forma de dicotomies explícites, com a forma significativa d'identificació dels punts de conflicte. Respecte a això, s'ha de tenir en compte que cada un dels pols d'aquestes visions divergents podria passar a formar part de la

visió negativa des del punt de vista del pol oposat.

Escenari negatiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú:

- **Economia**

- Els criteris econòmics han continuat prevalent sobre els ambientals.
- La dependència exclusiva del sector turístic i, dins el sector, dels *tour*-operadors exteriors, ha conduït a la desaparició de la resta de sectors i, en darrer extrem, també al fracàs turístic.
- En els pobles s'ha produït una especialització excessiva.

- **Societat**

- L'illa ha experimentat una forta pèrdua d'identitat.
- Els interessos individuals han predominat sobre els col·lectius.
- Han aparegut problemes de superpoblació i d'ocupació dispersa del territori.
- S'han creat guetos i ha augmentat la xenofòbia, producte de la incomprensió cap a altres cultures que no són les dels turistes habituals.
- La sanitat privada ha proliferat en detriment de la pública.

- **Agricultura**

- Per sobreviure, amb prou feines, l'agricultura ha hagut de recórrer al monocultiu, amb conseqüències desastroses per al paisatge i l'entorn.

- L'agricultura ha desaparegut com a activitat econòmica, la qual cosa ha repercutit en la mala conservació ambiental del territori.

- **Turisme**

- El turisme de "sol i platja" que acudeix a l'illa és de qualitat cada vegada més baixa.
- La població autòctona fugí de l'illa el mes d'agost per culpa de la baixa qualitat turística.

- **Creixement urbà**

- Els nuclis antics s'han despoblat.
- El territori està cada vegada més fragmentat, en contra de l'actual estructura de la propietat.
- No queda ni un pam de sòl que no hagi estat objecte de la urbanització especulativa.
- Menorca ha quedat dividida en dues parts molt diferenciades, a ponent i a llevant, i es concentra a ponent la major part del teixit construït.
- S'experimenten greus problemes de manteniment dels espais públics.

- **Transport i mobilitat**

- S'ha produït el col·lapse del sistema de transport a causa del creixement desmesurat de la xarxa viària.

- Les infraestructures portuàries i aeroportuàries són molt deficientes.

• **Medi ambient**

- La generació de residus ha assolit tal nivell que ha estat necessari recórrer a exportar els fems.

- Els serveis de recollida de residus s'han fet cada vegada més costosos.

- Hi ha una greu falta de pressupostos per a temes ambientals i l'ecotaxa no ha complert la seva funció.

- S'ha abusat de l'energia eòlica.

- Continua produint-se malbaratament de combustibles fòssils.

• **Aigua**

- S'han esgotat els recursos hídrics, i s'ha de recórrer a transportar aigua de l'exterior.

- Les aigües residuals continuen vessant-se al mar.

• **Gestió i planificació**

- Menorca continua sense pla, perquè el Pla Territorial Parcial no s'ha arribat a elaborar.

- Condicionada pel model actual, la Reserva de la Biosfera no ha servit per

conduir el desenvolupament cap a la sostenibilitat.

Síntesi de la visió negativa presentada pel grup al segon plenari:

Nota del monitor: *els principals punts de divergència dins el grup s'han reflectit en forma de dicotomies explícites, i s'han indicat en subratllat*

- Hi ha un **monocultiu turístic** i una excessiva dependència **del turisme de baixa qualitat**.
- S'ha produït un **consum excessiu de territoris**.
- Els recursos **hídrics** s'han **esgotat**.
- L'activitat **agrícola** ha **desaparegut**.
- S'ha produït un **col·lapse en el sistema de transport** a causa del **deteriorament de la xarxa existent** /// de l'**excessiu creixement de la xarxa viària**.
- Ha crescut la **xenofòbia** i s'han format **guetos**.
- La inevitable **dependència exterior quant a recursos** ha superat els límits raonables i no s'han articulat mesures per reduir-la.

Escenari positiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú:

• **Economia**

- Es manté un nivell econòmic alt.
- Hi ha un equilibri entre els tres sectors econòmics tradicionals: agricultura, indústria i turisme.
- El turisme, per contra, és el motor de l'economia i els altres sectors són subsidiaris.
- **Societat**
 - El mestissatge s'ha assumit de forma no traumàtica i s'ha convertit en una font de recursos i en una eina per a l'obertura a noves idees.
 - El voluntariat té un gran pes en la societat civil: la societat menorquina és una societat compromesa en els aspectes socials i en els ambientals.
- **Indústria**
 - Tot i que no és l'element fonamental de l'economia, la indústria té importància com a activitat de gran qualitat, molt especialitzada i molt competitiva.
 - La informatització juga un paper fonamental en l'activitat econòmica: molts negocis es realitzen via internet, evitant la necessitat de desplaçaments i el creixement dels polígons industrials.
- **Agricultura**
 - Malgrat que el turisme hagi passat a ser l'activitat principal, es manté l'agricultura com a activitat econòmica lligada sobre tot a la conservació del medi ambient.
 - L'oferta agrícola s'ha diversificat i ofereix noves sortides als pagesos.
- **Turisme**
 - No hi ha una dependència del sector turístic econòmicament exclusiva.
 - S'ha posat fi a l'amenaça d'un creixement excessiu de l'oferta turística.
 - El turisme s'ha desestacionalitzat.
 - El turisme es basa en la qualitat més que en la quantitat. Enfront del turisme de "sol i platja", s'ofereix un turisme basat en les condicions ambientals que ha convertit Menorca en un destí privilegiat. Els turistes estan disposats a "fer coa" per venir a l'illa.
- **Creixement urbà**
 - Els nuclis urbans es mantenen concentrats i compactes, d'aquesta manera s'afavoreix un aprofitament més eficaç de les infraestructures i els recursos, i també una major participació ciutadana i més oportunitats per a la convivència i l'encontre.
 - S'ha posat fi a la dispersió urbana i es manté el creixement dins uns límits acceptables.
 - S'han creat noves zones urbanes de menor densitat i major qualitat, i s'han reduït les zones actualment massificades.
 - Les telecomunicacions han contribuït a evitar les necessitats de creixement urbà.
 - El foment de la informàtica en tots els camps ha constituït un element fonamental d'innovació, i ha assolit un

desenvolupament particular en el camp de l'edificació a través de la domòtica.

- **Transport i mobilitat**

- S'ha millorat el transport públic i s'han incorporat a la xarxa els mitjans de transport no motoritzat, com la bicicleta.

- S'han millorat notablement les infraestructures de transport.

- S'ha limitat el creixement de la xarxa viària i s'ha millorat l'existent.

- S'ha promogut el creixement de la xarxa viària, adequada a les noves necessitats.

- Una línia de microbusos no contaminants cobreix el trajecte Maó-Ciutadella.

- Els centres històrics s'han transformat en zones de vianants.

- **Medi ambient**

- En el transcurs d'aquests 15 anys, el paisatge i l'entorn més degradats s'han recuperat.

- Hi ha un nivell de consciència social i ambiental alt.

- Tothom és conscient del potencial econòmic que significa la preservació del medi ambient de l'illa.

- Totes les polítiques duen aparellat el càlcul dels seus costos ambientals.

- La preservació ambiental està lligada a les tecnologies més avançades de telecomunicació i d'estalvi energètic.

- S'ha generalitzat l'ús de les energies renovables i de les tècniques bioclimàtiques, i també el reciclatge dels residus sòlids urbans (RSU).

- El reciclatge està incorporat a tot el procés productiu.

- La Reserva de la Biosfera ha estat un element fonamental per a la preservació de les condicions ambientals de l'illa.

- Tothom està al corrent d'allò que significa la Reserva de la Biosfera.

- Una de les eines fonamentals per al desenvolupament sostenible de Menorca ha estat la realització d'una Agenda 21 Local per a tota l'illa.

- **Aigua**

- L'estalvi de recursos hídrics és un dels objectius fonamentals i s'ha aconseguit reduir considerablement el consum d'aigua.

- S'han posat a punt sistemes eficaços per a l'aprofitament de les aigües residuals.

- Les dessaladores funcionen com a elements de suport en els moments de major consum hídric.

- S'utilitzen les tecnologies adequades per evitar l'esgotament dels aqüífers i afavorir la seva recàrrega contínua.

- Els camps de golf es mantenen amb aigües depurades.

- **Gestió i planificació**

- La classe política està més ben considerada.

- S'ha produït una descentralització àmplia de les funcions administratives i culturals, i també dels serveis socials i assistencials. Per exemple, s'ha generalitzat l'assistència als ancians en els seus propis domicilis.
- El Pla Territorial Parcial ha contribuït a crear un marc adequat de planificació i ha afavorit que els plans de menor escala es realitzin en les millors condicions.
- El litoral en la seva totalitat s'ha adquirit per a l'ús públic.

Resum de la visió positiva presentada pel grup al segon plenari:

Nota del monitor: *els principals punts de divergència dins el grup s'han reflectit en forma de dicotomies explícites i s'han indicat en subratllat*

- El **paisatge i l'entorn** de Menorca es mantenen en unes condicions d'**alta qualitat ambiental**.
- Hi ha un equilibri entre els diversos sectors econòmics i s'ha evitat que el turisme es converteixi en l'activitat dominant /// El turisme ha estat l'aposta prioritària i inevitable, a la qual s'han supeditat la resta de sectors econòmics per mantenir-se i desenvolupar-se.
- En el **sector turístic**, s'ha optat per la **desestacionalització** i per la regulació del nombre d'entrades i de places.
- S'ha posat **fre a la dispersió** dels nuclis **urbans: la idea de ciutat compacta i concentrada** ha guiat el

desenvolupament urbà /// la idea d'urbanització de baixa densitat i alta qualitat ha guiat el nou desenvolupament urbà.

- S'han utilitzat per a la conservació del medi ambient les oportunitats que ofereixen les **noves tecnologies i les tecnologies alternatives**, fent ús de les energies **renovables** i de les innovacions en matèria de **control**.
- S'ha aconseguit millorar les condicions de mobilitat a l'illa a través d'una aposta decidida pel **transport públic** i per les formes de **mobilitat sostenible**.
- La **xarxa viària** de l'illa ha experimentat una **millora** considerable: hi ha contribuït la decisió de no ampliar-la i de concentrar les inversions en el manteniment i la millora de l'existent /// s'ha contribuït a seva **ampliació per adequar-la a les noves necessitats.**
- S'ha aconseguit una **reducció** apreciable en les **despeses energètiques** i en el **consum de recursos naturals**, i també una forta **disminució en la producció de recursos**.
- El **mestissatge** s'ha **assumit** de forma no traumàtica i s'ha convertit en una font de recursos i en una eina per a l'obertura a idees noves .
- El **Pla Territorial Parcial**, l'**Agenda 21 Local** i la **Reserva de la Biosfera** han estat les **eines** principals que han fet possible assolir aquest escenari positiu.

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

1.2.4. Menorca en el 2015 vista pels tècnics i professionals:

Monitor : Alfonso Sanz Alduán

Observacions del monitor sobre el desenvolupament del taller:

El taller va comptar amb una participació molt nombrosa. Malgrat això es va poder apreciar una considerable sintonia en les propostes, no només en les més declaratives i, per tant, senzilles de consensuar, sinó també en les més particulars i concretes sobre les quals, en general, és més difícil arribar a acords.

La qualificació tècnica dels assistents es traduí en algunes propostes específiques i en la preocupació general sobre el marc institucional en què s'inscriuen algunes de les decisions que afecten el territori, els recursos naturals i el patrimoni cultural. Exemple d'això fou la referència a la coherència i a la competència en les decisions de les diferents administracions en matèria de planificació urbanística. A vegades els participants varen mostrar una visió especular del futur, és a dir, la imatge positiva descrita es transformava per inversió en la imatge negativa, o viceversa, a partir d'una imatge negativa concreta es generava la visió positiva. En el cas de les idees positives fou més senzilla la transcripció ordenada de les propostes ja que giraven fonamentalment al voltant de quatre eixos: el territori, les activitats econòmiques, els aspectes socials i culturals i les infraestructures. Com a observació final s'ha de destacar l'ús que feren els participants de la ironia, amb la seva capacitat de descriure i desvetllar facetes ocultes en el discurs convencional. Una ironia que va arribar fins i tot a la mateixa trobada, ja que es proposà com a visió negativa la realització de nous tallers de reflexió en el futur, indicant amb això la necessitat de passar a l'acció una vegada que les idees a desenvolupar estan clares.

Escenari negatiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú:

- Esgotament dels recursos naturals, com per exemple l'aigua. Relació deteriorada entre pesca i platja. Superació de la capacitat dels recursos per satisfer les demandes.
- Privatització del territori.
- Legislació volàtil. Negació dels valors propis de l'illa. Per exemple, en la planificació urbanística.
- Pèrdua dels valors (per exemple de la calma): en les zones rurals (desordre); abandonament de "llocs" i de la manera de viure.
- Agricultura actual arrasada.
- Els menorquins s'han abocat al mercat de treball fàcil.
- Pèrdua de l'interès cultural/científic de superació personal.
- Nous espais urbanitzats (saturació).
- Increment dels residus (en especial els perillosos).
- Massificació turística en la temporada alta. Menorca és només "sol i platja".
- Ampliades les infraestructures de transport: vies i aeroport.
- Gestió incorrecta de les inversions. Els resultats no estan d'acord amb les inversions mediambientals o d'aprofitament de recursos (carències en el manteniment).

- Absència de mecanismes de gestió d'espais naturals.
- Falta de planificació global i rigorosa de les infraestructures. Es coneixen les errades però no es troben solucions. (L'obra permanent).
- Nous tallers per pensar el futur.
- Una societat conformista.
- Experiments que no transformen el model.

Resum de la visió negativa presentada pel grup al segon plenari:

- **Esgotament dels recursos naturals**, inclòs el **paisatge**.
- **Deteriorament del patrimoni cultural**.
- **Pèrdua de la identitat** i de les formes de vida pròpies.
- **Conformisme social**.
- **Dependència de recursos**, del turisme, dels valors exògens i de les directrius **exterior**s.
- **Massificació turística** i nous espais urbanitzats. Temporada alta durant els 12 mesos de l'any.
- **Contaminació i residus**.
- **Pèrdua de les activitats no turístiques**.

- **Falta de planificació** i consens institucional i social al voltant de l'urbanisme i el territori.
- **Carència de mecanismes** adequats de **gestió**.
- **Falta de participació** ciutadana.

Escenari positiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú:

- **Territori**
 - L'esforç per preservar l'illa es tradueix en un territori ben conservat en la seva riquesa natural (per exemple, l'ús de les platges no es contradiu amb la pesca).
 - HI ha una xarxa d'espais protegits (ben gestionats).
 - Hi ha unes directrius unificades en totes les administracions i sectors socials i econòmics (per exemple en allò que es refereix al planejament urbanístic). No hi ha riscos de *booms* d'activitat i d'urbanització que deteriorin el territori.
 - S'ha produït una limitació de l'oferta turística (en funció dels recursos disponibles). S'ha millorat la qualitat de l'existent (fins i tot s'ha legalitzat l'oferta irregular actual). S'ha controlat l'equilibri entre infraestructures i oferta turística.
 - Hi ha un ús adequat dels recursos naturals com l'aigua i dels espais naturals. L'accessibilitat està controlada per evitar destrucció.

- **Economia**

- S'han generat alternatives econòmiques al turisme. S'ha desenvolupat un poc el turisme rural però sense passar-se. Hi ha un turisme no estacional i de qualitat.
- Hi ha un equilibri entre els distints sectors productius (cada un té una capacitat pròpia però s'ajuden mútuament). Per exemple, el turisme dóna suport al sector primari.
- Visca l'estacionalitat turística! 6 mesos sí, però no tot l'any de punta turística.
- Hi ha suport institucional a l'agricultura "fictícia", és dir, a una activitat que econòmicament per ella mateixa no aniria endavant.
- Les "etiquetes" turístiques com "l'ecoturisme" tenen contingut real.
- S'aprofiten les energies renovables. No hi ha per tant increment de la despesa energètica ni de la dependència externa.

- **Societat i cultura**

- L'illa, un projecte propi del seus habitants.
- Hi ha integració social dels que arriben a l'illa (i assumptió dels valors locals).
- Hi ha respecte a la diversitat cultural.
- Però també a les formes de vida tradicionals.

- I a la manera de viure local (per exemple, la forma de vida vinculada a la pesca).
- Es dóna una valoració social del medi. Hi ha conscienciació social sobre la Reserva, amb aspectes parcials com la recollida selectiva de fems i l'educació ambiental a les escoles.
- El turisme ve a l'illa pel seu patrimoni natural i cultural, sense imposar valors exògens (per exemple, sense imposar el golf com a pràctica esportiva).
- S'ha superat l'efecte de la insularitat amb noves tecnologies. S'aprofiten les noves tecnologies i les ajudes corresponents de la UE.
- S'ha conservat i respectat el patrimoni cultural, que forma part dels valors que atreuen el turisme.
- Hi ha mecanismes efectius de participació ciutadana.

- **Infraestructures**

- Les xarxes d'infraestructures són més respectuoses amb el medi que en el passat.
- Hi ha un aprofitament integral de l'aigua i en particular es reutilitza el recurs en el camp. S'han recuperat els aqüífers. Vessament zero d'aigua. Hi ha un aprofitament racional de l'aigua.
- Hi ha una recollida selectiva de residus.

Síntesi de la visió positiva presentada pel grup al plenari :

- **Conservació, aprofitament i recuperació dels recursos naturals.** La importància de l'aigua i de les energies alternatives.
- Activitats i formes socials. **Identitat** pròpia de la manera de viure i valoració social d'aquesta identitat.
- Conservació del **patrimoni cultural**.
- “**Equilibri**” de les activitats **productives**: fórmules per al sosteniment dels sectors no turístics.
- Controlada i millorada l'oferta turística. **Creixement zero** respecte al 2.000. **Diversificació** de l'**oferta turística** coherent amb la resta de principis, per exemple, amb el de conservació.
- **Integrats** els immigrants.
- **Consens** institucional i social.
- **Participació** ciutadana efectiva.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

1.2.5. Menorca en el 2015 vista pel sector privat:

Monitora: Marta Román Rivas

Observacions de la monitora sobre el desenvolupament del taller:

El discurs del grup sobre el futur de Menorca se centra bàsicament en els aspectes econòmics de l'illa. Els participants realitzen una projecció sobre el conjunt dels sectors productius i

introdueixen algun element social i de l'entorn natural, però ho plasmen principalment des de l'òptica econòmica. Entre tots els participants aconsegueixen elaborar un escenari molt coherent en què es van superposant i contrastant elements positius i elements negatius. Les discussions més interessants procedeixen no tant de la divergència d'opinions i imatges sobre el futur de l'illa, ja que hi ha força coincidència, sinó de la valoració que els distints participants realitzen sobre els aspectes positius o negatius d'una situació concreta. Fins i tot algunes persones plantegen que hi hauria d'haver un espai neutre, davant la dificultat de realitzar aquesta valoració. No obstant això, la discussió serveix precisament perquè aquells que tenen arguments a favor o en contra els exposin i el grup es decanti per incloure'ls a l'apartat de temes negatius o de temes positius. Per il·lustrar algun dels temes que centren aquesta discussió, tots veuen que l'economia de l'illa està abocada a la terciarització. Algú planteja que és una realitat sense més ni més, fins i tot s'anomena com a positiva la contribució del sector de serveis a la generació d'ocupació laboral i riquesa per a Menorca, però després del debat el grup acaba valorant aquesta situació com un fet negatiu per la fragilitat de l'especialització productiva i pel que significa de fallida del sector primari i secundari. Com es comentava anteriorment, hi ha bastant de consens quant a com serà Menorca l'any 2015. Tan sols parlant del futur del sector agrari, enfront de la visió pessimista que projecta la majoria, hi ha una persona que considera que l'illa compta amb factors d'oportunitat i que el consum interior podria contribuir a reviscolar aquest sector. La majoria no veu aquesta sortida, però es decideix incloure-la entre interrogants perquè tots esperen aquest futur. Finalment, un dels participants planteja com a proposta una nova regulació de les Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI). Atès que es tracta d'una proposta i que en aquest primer taller no es pot incloure com a tal, s'acorda apuntar tan sols com a visió de futur el manteniment d'aquests espais, així mateix es decideix incloure-la com un fet positiu, malgrat el plantejament d'origen provengui d'una crítica a la seva actual forma de regulació.

Escenari negatiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú:

- **Economia**

- Terciarització de l'economia.
- Pèrdua del sector agrari com a sector productiu.
- Desaparició d'una cultura (pecuària, industrial, etc.).
- Major dependència econòmica de Mallorca, fet que suposa pèrdua de pes i autonomia econòmica.

- **Turisme**

- Estacionalitat del sector turístic.

- **Societat**

- Immigració conflicte social?
- Emigració menorquina tant de persones del sector industrial com de persones preparades i formades que no troben sortides (universitaris).

- **Urbanisme**

- Creixement residencial.

Síntesi de la visió negativa presentada pel grup al segon plenari:

- **Desaparició d'una cultura** (pecuària, industrial...).
- **Terciarització** de la economia.

- Sector **industrial** gairebé **desaparegut**.
- **Pèrdua del sector agrari** tradicional com a sector productiu.
- **Major dependència econòmica** de Mallorca. Pèrdua de pes i autonomia menorquina.
- **Estacionalitat** del sector turístic.
- **Emigració menorquina** de persones preparades i formades (**universitaris i tècnics** industrials).
- **Immigració** ràpida conflicte social?

Escenari positiu:

Idees exposades pels membres del grup de forma individual i debatudes en comú :

- **Economia**

- Sector agrari reconvertit i destinat al consum propi i al turisme.
- Manteniment de l'artesania (calçat i bijuteria).
- Creixement sostingut de la construcció (3% anual), principalment de la rehabilitació.
- Creixement econòmic condicionat a la capacitat dels recursos.
- Manteniment del sector agrari modernitzat i tecnològic.
- Oportunitats d'ocupació laboral a través de les noves tecnologies.

- En general no hi haurà problemes d'ocupació laboral

- **Turisme**

- Augmenta el turisme rural associat al manteniment del medi ambient i de l'agricultura.

- Tres o quatre nous camps de golf, regats amb aigües reciclades. No generaran problemes d'aigua per la reconversió del sector agrari que tindrà excedents.

- Menorca haurà après a vendre's. Menys dependència d'intermediaris turístics.

- **Formació**

- Hi haurà formació universitària orientada al sector serveis i al medi ambient.

- **Infraestructures**

- Millora de les infraestructures del transport.

- **Medi ambient**

- Manteniment dels ANEI.

Síntesi de la visió positiva presentada pel grup al segon plenari:

- S'han introduït les **noves tecnologies** en el sistema econòmic.
- Hi ha **menys dependència dels intermediaris** gràcies als nous sistemes de **telecomunicació**.
- S'han creat **noves oportunitats d'ocupació laboral**.

- Hi ha una **major formació universitària** orientada al sector serveis i al medi ambient.
- El **sector agrari** s'ha reconvertit al **turisme rural**, al medi **ambient** i al consum interior?
- El **creixement econòmic** està condicionat als **recursos**.
- Es mantenen els **ANEI**.
- El **sector de la construcció** està orientat principalment a la **rehabilitació**
- **Milloren les infraestructures** del transport.
- S'ha produït un **creixement del sector artesà** (calçat i bijuteria).

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2. SEGONA SESSIÓ: IDEES PER A L'ACCIÓ

2.1. Propostes dels Grups Temàtics

Després de la presentació en el segon plenari dels escenaris positius i negatius elaborats pels grups funcionals i el seu debat en comú, es configuraren els grups temàtics en funció de les preferències expressades pels assistents, als quals es demanà que indiquessin per ordre de prioritats els tres grups temàtics en què desitjaven participar.

Atès que les preferències majoritàries dels assistents es decantaren cap als grups de *Desenvolupament urbà i planificació territorial* i de *Medi ambient i turisme* fou necessari recórrer als temes expressats en segona i fins i tot en tercera preferència per poder constituir grups equilibrats quant a nombre de participants. Aquesta circumstància, que suscità crítiques legítimes per part d'alguns assistents, no repercutí malgrat tot en la riquesa dels debats dins els grups ni en les idees desenvolupades per aquests. De fet, entre les idees més votades en el plenari final es troben algunes de les desenvolupades en aquells grups cap als quals la preferència havia estat inicialment més escassa.

En els tallers temàtics, cada un dels participants proposà cinc mesures per aconseguir que l'illa s'aproximàs en el futur tant com es pugui a l'escenari positiu esbossat en la primera sessió o per evitar els perills que poden conduir a fer realitat els escenaris negatius. El grup seleccionà per la seva part cinc idees consensuades entre totes les propostes per exposar en la sessió plenària i ser sotmeses a votació pel conjunt dels assistents:

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2.1.1. Taller de desenvolupament urbà i planificació territorial

Monitor:

Carlos Verdaguer

Participants:

Ángel Mifsud

Carme Cardona

Adolfo Vilafranca

Anselm Barber

Fernando Pons

Joana Febrer

Fernando Sanjuan

Joan Moll

Guillem Mercadal

Miquel Pons

Idees inicials aportades al debat pels membres del grup:

Nota del monitor:

Les idees que apareixen a continuació corresponen a les elaborades per escrit durant la primera part del taller pels membres del grup de forma individual. Apareixen ordenades per afinitats, de forma similar a com es va fer en el taller per al debat, d'acord amb la metodologia. Per subratllar el caràcter transversal d'algunes formulacions més complexes, s'han repetit aquells punts subsidiaris que poden ordenar-se segons afinitats o categories diferents, marcant-les en subratllat.

• ***Marc general***

- Elaborar uns criteris marc quant al desenvolupament urbanístic de l'illa (consensuats des de les institucions polítiques).
- Pensar-ho gairebé tot abans de començar, planificar el desenvolupament urbà, tenint en compte les necessitats reals a curt i a mig termini, no només amb vistes al desenvolupament turístic

de Menorca, i realitzar estructures lògiques, amb circuits i zones relacionades de forma que es millori la qualitat de vida dels ciutadans. Zones urbanes no massificades, ben connectades i estructurades, amb serveis ben planificats, **tots**, des de l'inici del projecte.

- Planificació turística tenint en compte la planificació urbana i l'apropament entre ambdues.

- **Pla Territorial Parcial**

- Propostes per al Pla Territorial Parcial:
 1. Garantir l'ús agrícola dels terrenys per tal de millorar el paisatge.
 2. Conservar l'estructura bipolar de l'illa: dues ciutats amb nuclis intermedis.
 3. Limitar el creixement de població.
 4. Evitar vies de comunicació "dures", és a dir, millorar despoblant.
 5. Planificació basada en el màxim aprofitament dels recursos propis i el mínim impacte ambiental.
- Redacció del Pla Territorial Parcial de Menorca. Tenint en compte que aquesta illa és un territori escàs i que posseeix uns recursos naturals limitats. Tenint en compte que l'entorn rural no ha de ser de cap manera ocupat per habitatges residencials de nova planta. Àrees naturals com a forma de protecció mediambiental, però usades agrícolament i també com a espais de gaudi públic dins un ordre.
- Necessitat d'un pla estratègic consensuat que inclogui tota la planificació. Delimitació clara del sòl de

l'illa a protegir (ANEI). Delimitació del nombre de places turístiques. Pla de protecció del nucli històric. Creació de mecanismes de participació ciutadana. Pla de mobilitat sostenible.

- **Participació en la planificació i creació de consens**

- Màxim consens en la necessitat, forma i mètode de realitzar i aprovar la planificació: abans de presentar estudis acabats per a la seva aprovació, sol·licitar la participació de tots els sectors de Menorca, de manera que, una vegada acabats i posats en marxa, no s'hagin de modificar per no haver-se consensuat des de l'inici.
- Més urbanisme de cooperació: introduir accions d'urbanisme de cooperació com a instrument per afegir valors de sostenibilitat al desenvolupament urbà.
- Planificació urbana d'acord amb el foment de la participació ciutadana.
- Consensos polítics en la perdurabilitat de la planificació urbana: Evitar que la planificació urbana i territorial perdi tot el seu valor perquè els partits imposin criteris conjunturals.
- Creació de mecanismes de participació ciutadana.
- Més participació dels tècnics menorquins.
- **Investigació i informació per a la planificació**
- Elaboració, per part del CIM (Consell Insular de Menorca), prèvia consulta i

- informes de tres institucions (OBSAM, Universitat I. Balears, universitat estrangera) d'un Projecte de Pla Territorial. Aquest serà sotmès a debat de les forces socials i, en el termini de 2 anys, aprovat pel Consell.
- Centre d'innovació urbana: centre de recerca, investigació, experimentació de noves propostes urbanes per a la qualitat ambiental urbana.
 - Més participació dels tècnics menorquins: que les actuacions que s'hagin d'abordar siguin realitzades per tècnics de l'illa ajudats per experts de fora, no al revés.
- **Limitació del creixement**
 - Creixement sostenible:
 1. Creixement turístic mínim cap al creixement zero.
 2. Permetre construir només habitatges unifamiliars i rehabilitar edificis tant històrics com del nucli urbà.
 - Elaboració d'un pla d'ordenació urbanística que no contempli la construcció, sinó la rehabilitació i la cura del patrimoni històric a les ciutats.
 - Congelar la creació de noves urbanitzacions.
 - Desclassificació i indemnització de tots els plans parcials no iniciats.
 - Acabar les urbanitzacions costeres ja consolidades de manera que representin el menor impacte ambiental de tot tipus. En cap cas convé projectar-ne altres de noves.
- Reducció del creixement urbanístic planificat i del consum de recursos hídrics: a l'espera del PTP posterior a la norma cautelar, als plans parcials elaborats pels ajuntaments se'ls podria afegir la clàusula de reducció del % d'edificabilitat a:
 1. Ampliar les reculades a alguns metres de les parcel·les; així, les edificacions serien de menor volum.
 2. Convertir les piscines en paràmetres consolidats; així, s'hauria d'eleger entre piscina o metres cúbics d'habitatge.
 3. Reduir l'altura de les edificacions a tots els plans parcials o plans generals.
 4. Fomentar i regular l'ús de la gespa i fomentar el jardí menorquí sobre l'anglès.
 5. Fomentar i regular l'ús d'aigua salada a les piscines.
 - Creixement turístic zero fins a tenir resolts com a mínim els problemes d'infraestructures existents a l'illa.
 - Limitar el creixement de població.
- **Estalvi de recursos i integració a l'entorn**
 - Plans parcials ja autoritzats; habitatges de nova construcció:
 1. Obligació de reunir una sèrie de requisits d'estalvi energètic.
 2. Obligació d'adaptar-se a l'entorn (Prohibició d'urbanització de gran impacte).

3. Xarxa d'aigua per a sanitaris de doble descàrrega i de reciclatge.
- Planificació territorial: Elaboració coordinada municipal (mancomunada) d'un inventari de recursos. Aplicació directa. Infraestructures: recursos hídrics, polígons industrials, zones esportives.
 - Enjardinament autòcton a les ciutats i les urbanitzacions.
 - Aprofitament correcte dels recursos naturals de l'illa:
Aigua: no és tirarà una gota d'aigua al mar; les aigües regenerades s'aprofitaran per reg i així tornaran als aqüífers.
Electricitat: Potenciar les energies alternatives per minimitzar la dependència exterior. Fomentar mesures d'estalvi energètic.
 - Planificació supramunicipal de l'ús del territori basada en la filosofia del respecte absolut a l'entorn natural. Que la filosofia de la Reserva de la Biosfera quedi regulada per llei i no subjecta al vaivé polític.
 - Fomentar i regular l'ús de gespa i fomentar el jardí menorquí sobre l'anglès.
 - Fomentar i regular l'ús d'aigua salada a les piscines.
 - Planificació basada en el màxim aprofitament dels recursos propis i el mínim impacte ambiental.
- Establir els elements d'ordenació territorial que han de ser resolts obligatòriament dins l'àmbit insular: polígons industrials; infraestructures: sanitàries, bombers; tractament del sòl rústic; espais naturals.
 - Dotació d'infraestructures als municipis i urbanitzacions existents.
 - Planificació per al màxim aprofitament dels serveis: aigua, energia, transport i recursos naturals.
 - Adequar les infraestructures de l'illa a les necessitats existents. No s'han d'utilitzar les infraestructures per adoptar decisions de planificació territorial. Tenir, per exemple, una carretera que ofereixi les condicions de serveis mínims no ha d'implicar necessàriament la possibilitat d'incrementar la capacitat de població.
 - Creixement turístic zero fins a tenir resolts com a mínim els problemes d'infraestructures existents a l'illa.
 - Evitar vies de comunicació "dures", és a dir, millorar despoblant.
 - Pla de mobilitat sostenible.
- **Sòl rústic**
 - Parcel·lació mínima del sòl rústic a efectes d'edificació:
 1. Parcel·la mínima: 1.000.000 m²/ 100 hectàrees (orientatiu).
 2. Miniestudi d'impacte ambiental per a la ubicació d'aquestes.
- **Infraestructures i serveis**

3. Normativa específica, però a la vegada imaginativa, quant als materials, colors, etc., a utilitzar.
- L'entorn rural no ha de ser de cap manera ocupat per habitatges residencials de nova planta.
 - **Nuclis urbans i qualitat de vida**
 - Fer que els nuclis urbans tradicionals (8 pobles) siguin suficientment atractius, a fi que, de forma natural, els ciutadans no se sentin temptats d'abandonar-los, a la recerca d'una millor qualitat de vida fictícia, i evitar així un major grau de dispersió urbana, amb tot el desastre ambiental que això significa.
 - Aconseguir la transformació en zona de vianants de part del nucli urbà per tal que els pobles siguin per a la gent i no per als vehicles.
 - Que l'espai urbà comú sigui un lloc de trobada i s'ordini el seu creixement en funció d'això: sense renou, cotxes restringits, etc.
 - Pla de protecció del nucli històric.
 - **Normativa i disciplina urbanística**
 - Establir una disciplina urbanística d'àmbit insular per evitar una política de fets consumats que hipotequi les decisions de desenvolupament.
 - Disciplina urbanística: separar ajuntaments i Consell.
 - Que el Consell Insular de Menorca assumeixi la competència plena sobre ordenació del territori (pressió a Brussel·les i a Madrid... i a Palma, si cal).
 - Fer acomplir la normativa urbanística (des dels ajuntaments).
 - Reforma de la Llei del Sòl a Menorca: adaptar la Llei del Sòl als temps actuals, en gestió i en instruments de planejament i de disciplina, i convertir-la en més ciutadana, més pràctica, més sostenible.
- Les cinc idees consensuades pel grup després del debat i presentades al tercer plenari per a la seva votació:**
- Elaboració de **criteris-marc** per a la planificació territorial des del **consens** entre les forces polítiques i articulant mecanismes de participació ciutadana.
(Vots obtinguts: 0)
 - **Planificació d'àmbit insular** (basada en els criteris-marc) per superar l'actual **incoherència** entre les planificacions municipals i incorporant mesures de **disciplina urbanística** d'àmbit supramunicipal.
(Vots obtinguts: 4)
 - Incorporació dels **criteris ambientals** a la planificació **urbana i territorial** amb caràcter normatiu, amb vistes a l'aprofitament racional dels **recursos naturals**.
(Vots obtinguts: 0)
 - **Protecció del sòl rústic existent:** només s'autoritzaran usos agrícoles o d'interès general que no puguin ubicar-se en altres tipus de sòl.

(Vots obtinguts: 13)

- **Nou creixement turístic zero** i articulació de mesures per a la regularització de l'oferta il·legal.

(Vots obtinguts: 23)

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2.1.2. Taller de medi ambient i turisme

Monitora:

Marta Román

Participants:

Antoni Camps

Juan Juanico

Emili de Balanzó

Josep Orfila

Maria Benejam

Montserrat Peig

Joan Rita

Antonia Borràs

Antonia Florit

Idees inicials aportades al debat pels membres del grup:

Nota de la monitora:

Les idees que es recullen a continuació són les aportacions individuals de cada un dels membres del grup transcrits literalment. Per a la seva exposició s'han agrupat per temes tal com es va fer durant el taller. Hi ha algunes propostes que se situen a cavall entre dues, mentre que en el taller es podien anar construint les distintes constel·lacions temàtiques amb les targetes i anar situant-ne alguna entre diversos temes, aquí s'ha optat per incloure-les en un apartat concret. Quan el participant exposa en una mateixa targeta diverses idees, que poden incloure's en distints temes, s'ha optat per reflectir la part que s'ha separat de la idea principal en subratllat.

- **Límits al creixement turístic**

- Arribar a un acord institucions empresarials i societat sobre si realment volem i podem créixer turísticament.
- Fixar un límit del nombre de places turístiques i residencials. La regulació del nombre de visitants ve donada pel nombre de places existents. Controlant el nombre de places, controles la pressió humana sobre el territori.
- Comprar i enderrocar hotels que atemptin contra el paisatge.
- Aprovar una norma que fixi el nombre màxim de places turístiques i cotxes de lloguer.
- No planejar infraestructures per a la demanda o utilització d'1 o 2 mesos anuals.
- Impedir l'ampliació de l'aeroport i ports de Menorca.
- Creixement zero de l'oferta turística i així consolidar l'oferta actual i reciclar l'oferta obsoleta.
- Oferta turística relacionada amb recursos naturals.
- Revisar la llei de costes i impedir la construcció de nova planta a les costes de Menorca. Posar en pràctica la moratòria urbanística en els diferents municipis de l'illa.
- PTP = contenc. T. residencial

- **Espais naturals i ecotaxa**
 - Donar valor als espais naturals. Creació de centres d'interpretació.
 - Revisar una llei dels espais naturals i debatre una regulació de l'acampada i una regulació més propera dels recursos naturals a les associacions socials menorquines.
 - Cercar solucions viables per al sector agrícola. Considerar el camp com quelcom més que un teló paisatgístic, de possible explotació turística.
 - Mesures definitives i pràctiques per a la conservació dels espais naturals. Subvencions per ecotaxa.
 - Aplicar una ecotaxa als turistes que arriben a l'illa.
- **Promoció del turisme**
 - Potenciar el turisme d'hivern amb la creació de noves infraestructures mínimes. Per donar un mínim al·licient impulsar la construcció d'un o dos camps de golf regats amb aigües procedents dels sistemes terciaris de les depuradores. Actualment s'estan posant en servei tractaments terciaris de depuració per poder utilitzar els afluents de les depuradores.
 - Fomentar les activitats complementàries i de desestacionalització: camps de golf, agroturisme, cicloturisme, senderisme, turisme cinègic, turisme cultural.
- Diferenciar Menorca com a producte turístic amb fonaments mediambientals i de patrimoni.
- L'agricultura tradicional com a motiu d'atracció, mostra i venda de productes.
- Hauríem de vendre la Menorca que tenim, no crear-ne una de nova perquè la comprin.
- Hem d'omplir de contingut les nostres propostes en matèria de turisme i medi ambient. Per exemple, turisme en temporada baixa, enteniment entre diferents organismes públics i privats per oferir realment unes activitats, infraestructures, oferta complementària, etc.
- Coordinació intersectorial. Foment d'artesanía i de productes autòctons. Noves indústries agrícoles-ramaderes. Hotel rural. Consum de productes autòctons.
- Restaurar el patrimoni cultural, històric i arqueològic per ampliar l'oferta de Menorca.
- Potenciar la creació de rutes paisatgístiques.
- Donar contingut i ús turístics als ANEI. Que els propietaris d'aquestes finques puguin obtenir una rendibilitat dels seus terrenys.
- Desenvolupament del turisme cultural i esportiu: arqueologia i monuments prehistòrics, Camí de Cavalls (circuit de

- senderisme i *mountain bike*), especialitzat/temàtic.
- Menorca nou destí d'encontres científics de natura i medi. Impuls de "llocs" com a base del projecte.
 - **Rehabilitació i millora de les infraestructures turístiques**
 - Revisar i millorar les urbanitzacions actuals i la seva infraestructura. Actuacions concretes poden ser:
 1. Esponjament d'edificis que no estan acabats i que malmeten la imatge estètica de l'illa, hotels.
 2. Adequar més zones verdes a l'interior de les urbanitzacions i nuclis urbans.
 3. Millorar el servei de neteja de les carreteres, tanques...
 - Reconversió dels establiments hotelers antics i adaptar-los a les normatives mediambientals. Reformar, adaptar, no edificar.
 - Regular les característiques constructives dels edificis amb destí turístic per "ambientalitzar-los".
 - Desenvolupament de plans d'excel·lència i de dinamització:
 1. Esponjament i rehabilitació de zones turístiques.
 2. Desestacionalització
 3. Noves tecnologies: Internet/etc.
 - **Formació i realització d'estudis**
 - Escola d'hoteleria. Formació administració: guies. Ampliació UMIR.
 - Formació de guies d'espais naturals.
 - Crear un equip d'investigació format pels diferents sectors de la població perquè facin una prospectiva del turisme actual i del turisme durant els propers anys.
 - Estudi o valoració dels recursos naturals de l'illa (aigua, energia i espais) per part de l'administració local i insular amb experts, en termes de necessitats i seguiment.
 - Definir a mig i llarg termini la Menorca que volem.
 - **Aprofitament dels recursos i conscienciació ciutadana**
 - Racionalitzar el consum dels recursos propis de l'illa.
 - Potenciar els sistemes d'energies alternatives mitjançant ajudes públiques.
 - Aigües residuals. Reutilitzar el gran volum d'aigües residuals produïdes a les zones turístiques mitjançant una correcta depuració convencional i una depuració terciària biològica. El cabdal depurat es pot utilitzar per als recs, agrícoles, de jardins i per a línies paral·leles en els hotels, per exemple W.C.
 - Implantació de Sistemes de Qualitat de Gestió Turística. Qualitat de serveis. Qualitat mediambiental: diferenciació.

Implantació de l'Agenda 21 Local
Administració. Transport públic.

- Dinamització d'energies alternatives.
Reutilització d'aigües depurades.
Jardineria autòctona.
- Polítiques d'estalvi d'aigua.
Conscienciació ciutadana, millora de la canalització, reutilització d'aigües depurades, redistribució de pous, dessalinització.
- Conscienciar i formar els ciutadans per a la reducció de residus sòlids i per fomentar la realització de compost domèstic, millor aprofitament de recursos hídrics, reducció de recursos energètics...
- Campanyes de conscienciació de la població estable, dels empresaris, de les institucions i de la població flotant en relació als residus, recursos, energia per reduir.

- **Infraestructures**

- Millorar la xarxa de carreteres i els terres, i dotar-les d'una correcta senyalització.
- Adaptar les infraestructures terrestres, marítimes i aèries a les necessitats actuals de la població. Inversió forta, per part de l'administració, per al manteniment i la neteja de carrers, carreteres, platges i jardins.

Les cinc idees consensuades pel grup després del debat i presentades al tercer plenari per a la seva votació:

- **Limitar el creixement** hoteler i residencial amb finalitats **turístiques**.
(Vots obtinguts: 33)
- **Rehabilitació i adequació** de les **edificacions i infraestructures turístiques amb** criteris de qualitat turística i ambiental.
(Vots obtinguts: 3)
- **Utilització racional** i respectuosa dels **espais** i dels **recursos** naturals i culturals.
(Vots obtinguts: 4)
- **Coordinació i complementarietat entre els sectors** turístic, agropecuari i industrial
(Vots obtinguts: 7)
- **Educació ambiental** per a un ús racional dels recursos .
(Vots obtinguts: 19)

[\(TORAR A L'ÍNDIX\)](#)

2.1.3. Taller de desenvolupament econòmic, social i cultural

Monitora:

María Naredo

Participants:

Pacífic Camps

Roman Sintes

Ignàsia Domenech

Elvira Badía

Gràcia Seguí

Dori Anglada

Maria Pasqual

Marina Mesquida

José Cardona

Baldomero Fernández

Josué Sintes

Esperança Pons

Observacions de la monitora sobre el desenvolupament del taller:

Cal destacar el consens entre els 12 participants en el taller. L'únic punt que ha suscitat un cert debat ha estat el relatiu a la necessitat o no de dotar Menorca d'una universitat amb un ampli nombre de facultats. La majoria de les persones participants opinava que realitzar els estudis superiors fora de l'illa, amb el que això significa, de coneixement d'altres realitats, noves experiències, etc., és tan important com els mateixos estudis, per la qual cosa s'apuntà més que la necessitat d'una universitat a Menorca, la possibilitat d'afavorir, amb beques i ajudes públiques, que tots els estudiants puguin sortir de l'illa en aquest període de la seva vida. D'altra banda, les idees i les propostes sorgides en el taller s'emmarquen fonamentalment en les àrees social i cultural, i són realment escasses les relatives a l'aspecte econòmic. Això pot ser a causa, entre altres coses, de l'existència dels altres dos tallers (el d'agricultura i el de turisme) que abordaven la problemàtica econòmica.

Idees inicials aportades al debat pels membres del grup:

• **Necessitat d'una Llei sobre la Reserva de la Biosfera**

- La Reserva de la Biosfera no pot quedar-se com una denominació, com un títol "per fer polít", com una medalla que serveixi només de reclam turístic. Aquesta denominació s'ha atorgat a l'illa per aconseguir una integració-complementació de l'home i la Biosfera (dels menorquins i Menorca). Per aconseguir això s'ha de regular tota l'activitat humana per tal que aquesta sigui respectuosa amb el medi ambient. Aquesta regulació es facilitaria amb una normativa clara que en mans de l'administració permeti el control, reguli

les ajudes i ofereixi sistemes de coordinació.

• **Economia i Ocupació laboral**

- Equilibri dels tres sectors econòmics: qualitat del sector turístic, competitivitat del sector industrial i renovació en el sector agrari.
- Creació de llocs de feina per als joves menorquins que, amb una formació universitària a l'exterior de l'illa, tenen moltes dificultats per tornar a Menorca a treballar per la falta d'oportunitats laborals.

• **Cultura**

- Descentralització d'activitats culturals: dotar d'infraestructures (teatres, sales d'exposicions, etc.) a més localitats.
- Concedir ajudes a entitats culturals.
- Potenciar la cultura menorquina: llengua, folklore, etc.
- Crear els mecanismes necessaris per fomentar l'intercanvi cultural i les ajudes solidàries entre els pobles (delegacions culturals, comissions, ONG).
- Crear centres d'educació ambiental i creixement personal que fomentin la cultura ecològica i la medicina natural.
- Oferta cultural que arribi a tots els ciutadans (infància, joventut, adults, "gent gran") al llarg de tot l'any i no només concentrada en els mesos dedicats a l'activitat turística.

- Afrontar tres problemes en matèria cultural: la descoordinació d'administracions, que fa que en alguns moments hi hagi duplicitat i en altres absència d'oferta cultural. Es fa necessària la coordinació entre ajuntaments i Consell Insular en la matèria, i també la recollida de les propostes de les entitats privades.
- **Educació**
 - Creació d'espais culturals per a estudiants: biblioteques suficientment especialitzades i altres espais per a fomentar l'ús de les noves tecnologies entre els joves.
 - Universitat de Menorca: possibilitat d'estudis per a tots els residents a Menorca sense la necessitat de desplaçar-se i evitar el cost econòmic de les famílies i el desarrelament dels joves del seu entorn. La Universitat com a centre de debat sobre les inquietuds dels menorquins. Les entitats que haurien de col·laborar per aconseguir aquesta proposta serien la Universitat de les Illes Balears, Govern Balear, Consell Insular.
(Punt polèmic, la major part dels components del taller no subscripiren aquesta proposta).
 - Conscienciar els joves de la importància dels estudis per a un futur millor per a ells. Per a això: canviar el sistema de l'ESO i establir nous mètodes d'aprenentatge a l'àmbit de la FP.
 - Educació que no només transmeti coneixements, sinó conscienciació en valors i preparació per a la vida. Dotar
- d'instruments i capacitats per a resoldre conflictes.
- Que l'escola sigui integral i integradora, i abordi diferents plans de la realitat: el pla científic, l'existencial (o artístic) i el còsmic (o místic).
- Dotació d'escoles d'estiu i centres educatius integrals (medi ambient, cultura, etc.).
- Formació per al voluntariat i implicació de voluntaris/es en tasques de conscienciació mediambiental.
- Educació ambiental a les escoles, per tal que la infància prengui consciència del lloc on viu, de la importància dels recursos existents, del respecte a la naturalesa.
- Educació i conscienciació per a l'ús racional dels recursos naturals de l'illa, a través de programes educatius, campanyes, centres d'informació.
- Donar a conèixer Menorca als seus habitants. Que l'administració, les associacions, les escoles, ens ajudin a conèixer millor la nostra terra (flora, clima, fauna marina).
- **Formació**
 - Millorar la formació de la població de l'illa: potenciar la formació postobligatòria (no necessàriament universitària) i potenciar en l'àmbit insular i CAIB les ajudes a joves estudiants que volen sortir de l'illa.

- Estimular els joves a fi que es preparin professionalment i no caiguin en el treball fàcil. (2)
- L'oferta de formació ha de ser adequada a l'àmbit menorquí (turisme, hoteleria, medi ambient...).
- **Serveis socials**
 - Més descentralització dels serveis públics. S'hauria de tenir més en compte el centre de l'illa.
 - Descentralització dels serveis sanitaris: dotació d'unitats de salut a municipis on hi ha punts d'assistència les 24 hores; potenciar la Seguretat Social; infraestructures públiques més ben dotades per fer enfront a la proliferació d'empreses destinades al servei (privades).
- **Persones grans**
 - Implicar les persones grans en assumptes de caràcter social.
 - Creació de més Centres de Dia i Centres de Descans.
 - Adaptar les localitats a les necessitats i la problemàtica de la tercera edat.
 - Tenir en compte les barreres arquitectòniques.
 - Establir programes educatius específics per a la gent gran: culturals, seguretat vial, etc..
- Residències geriàtriques a diferents nivells per adequar-se a totes les necessitats: de pensió completa, de dia, apartaments assistits, ajuda domiciliària. La iniciativa ha de ser municipal i insular (CIM) i també privada subvencionada. (2)
- **Immigració**
 - Fomentar el mestissatge cultural i el desenvolupament de la cultura dels qui arribin a l'illa en els centres de convivència col·lectiva, a les escoles, als centres de treball, als centres de culte, etc.
 - Preparar la societat menorquina per rebre els immigrants que venen cercant feina i una vida millor. Treballar en els plans educatiu, administratiu i legal.
 - Obrir nous espais i associacions per a la millor integració dels immigrants.
 - Programes d'integració d'immigrants i treballadors temporals: facilitar-los habitatge, escoles i escoletes adequades a la temporada, grups de suport específic a aquesta població. (2 propostes)
 - Programes específics d'integració de dones magrebines.
- **Habitatge**
 - Accés a l'habitatge: fomentar l'accés a un habitatge digne per a les persones de l'illa, i també als de fora, sense excloure cap col·lectiu, com ocorre amb el d'immigrants extracomunitaris.

- ***Suport a les famílies i als joves***

- A causa dels canvis socials que s'han produït, el model de família que servia fins ara ja no serveix, s'ha de canviar de "xip", i per això és necessari que la societat menorquina treballi en quatre àmbits diferents: Formació, Coherència, Compromís i Ajuda.
- Centres d'ajuda i assessorament a famílies.
- Ajudes a famílies desestructurades (àmbits psicològic, educatiu, econòmic).
- Pèrdua de valors a les famílies. Es va cap a una família virtual, ja que els pares passen molt de temps a la feina i els fills estan desatesos. La responsabilitat es traspasa excessivament a l'escola, tot i que en l'educació hi hem de participar tots: família, escola, societat, administració.
- Oci per a joves. Donar opcions als joves que els permetin organitzar-se i fomentar activitats d'oci alternatiu i esportives. La responsabilitat en aquest cas seria tant insular com municipal.
- Inculcar en els joves valors de compromís social i coherència.

- ***Convivència i participació ciutadana***

- Crear espais on l'home i la dona puguin trobar-se i retrobar-se. Espais lúdics i de quietud. (Exemples: associacions tipus Lithica, centres culturals, centres d'art interactius, teatres, cines).

- La convivència social és bàsica perquè es produeixi la conscienciació de la sostenibilitat i preservació de Menorca. La fragmentació econòmica i social genera competitivitat i exclusió, que facilita a la vegada una política desenvolupista i consumista inviable amb la conservació de l'entorn. A fi que això no ocorri és imprescindible que hi hagi un diàleg entre les forces polítiques sobre aquest tema i que es marquin estratègies per fomentar la convivència i la cohesió social.
- Proposar alternatives al consum exagerat (de béns materials, drogues, oci, etc.).
- Mitjans de comunicació: crear espais de ràdio, TV, premsa, etc., on els ciutadans i les associacions puguin expressar-se.

- ***Patrimoni històric i edificat***

- Conservació, potenciació i difusió del patrimoni històric de l'illa, i també del patrimoni natural. És imprescindible que tant la societat menorquina com els responsables polítics agafin consciència de la riquesa arquitectònica i natural de l'illa.
- Recuperació del nucli històric de les ciutats. A Ciutadella, fer una guia de tots els edificis importants, com palaus, esglésies, antigues fàbriques de calçat, etc. El destí dels edificis recuperats serà albergar activitats socials i culturals (museus, espais per a conferències, etc.).

- Potenciar els monuments històrics i prehistòrics, per atreure el turisme d'una manera més eficaç, amb vista a la nostra economia.

Les cinc idees consensuades pel grup després del debat i presentades al tercer plenari per a la seva votació:

• **Educació integral:**

- Formació professional (turisme i altres sectors).
- Educació ambiental per a un ús racional dels recursos.
- Plans enfront de l'abandonament escolar.
- Formació integral en valors "sostenibles" (medi ambient, solidaritat, reciclatge).
- Ajudes a universitaris/es.

(Vots obtinguts: 15)

- **Participació ciutadana:** Estructures de presa de decisions col·lectives amb capacitat de transformació social i econòmica.

(Vots obtinguts: 3)

- **Integració d'immigrants** (tant immigrants, com treballadors temporals):

- Estudi previ de la problemàtica actual.
- Fòrum per a integració / multiculturalitat.

(Vots obtinguts: 2)

- **Millora dels serveis socio-sanitaris**, a través de:

- La descentralització sanitària.
- La potenciació d'ajudes i geriàtriques per a la "gent gran".
- Atenció als nins/es de dones treballadores.

- Impuls i formació del voluntariat.
(Vots obtinguts: 3)

• **Millora de l'oferta cultural:**

- Dotació d'infraestructures.
- Programació/calendari insular.
- Conservació i foment del coneixement del patrimoni històric i lingüístic de Menorca.
- Alternatives d'oci per a joves.
- Foment del coneixement de Menorca per part dels seus habitants.

(Vots obtinguts: 14)

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2.1.4. Taller de mobilitat i accessibilitat

Monitor:

Alfonso Sanz

Participants:

Manuel Lora

José Javier Pons

Irene Estaún

Maties Torrent

Joan Triay

Miguel Ángel Ardanaz

Clara Torres

Joana Triay

Ernest Ribalaiga

Observacions del monitor sobre el desenvolupament del taller:

Les idees aportades pels membres del taller varen tenir una sèrie de camps de coincidència i d'interferència entre els diferents participants: transport de mercaderies i persones amb l'exterior de l'illa i costos diferencials de la insularitat, relació entre urbanisme i mobilitat, transport públic, camins i mitjans de transport no motoritzats, vinculació entre telecomunicacions i mobilitat i infraestructures de transport motoritzat. S'ha d'advertir que el títol del taller generà un malentès sobre els conceptes de mobilitat i accessibilitat, fet que desvià en

uns primers moments a un dels participants cap a propostes que no tenien res a veure amb allò que habitualment s'entén per transport.

Agrupant les propostes al voltant dels esmentats grans camps de coincidència, es van poder seleccionar una desena d'idees principals a partir de les quals es va poder organitzar la discussió sobre les que el grup considerava com a dignes de ser sotmeses a votació en el plenari.

Algunes de les propostes no assoliren el consens per ser sotmeses a votació en el ple, hi van haver postures absolutament contraposades en relació a l'ampliació de la capacitat de les infraestructures viàries i aeroportuàries. En particular, hi va haver participants que rebutjaven la conversió de la carretera Maó-Ciutadella en autovia i altres que la defensaven. De la mateixa manera, hi havia participants que rebutjaven l'ampliació de la capacitat aeroportuària i d'altres que també la defensaven. Un altre exemple del procés de debat que desembocà en les cinc propostes consensuades fou el que va tenir com a objecte la millora del transport públic interior de l'illa. La proposta de millora dels serveis d'autobús fou unànime, però per a altres mitjans de transport com el ferroviari no hi va haver coincidència plena. Mentre que bona part dels participants no consideraven viable ambientalment i econòmicament la implantació d'infraestructura ferroviària, altres manifestaven que almenys s'havia d'estudiar aquesta possibilitat com a alternativa. El resultat d'aquest debat fou la proposta principal de millorar i estendre els serveis de transport públic insular, amb el lema de: "estudi per a la creació d'una línia ferroviària".

Idees inicials aportades al debat pels membres del grup.

• **Transport exterior de l'illa**

- Millorar el transport de mercaderies portuàries.
- Millora la connexió marítima del transport de mercaderies.

- Ajudes econòmiques per al transport d'entrada i sortida de mercaderies.
- Més mobilitat quant al transport aeri.
- Cost d'insularitat: comerç, cultural, tècnic (etc.), econòmic.
- Aconseguir un transport interinsular i amb la Península, per als illencs, equivalent al cost del tren a la Península, tant per a viatgers com per a mercaderies, amb càrrec als pressupostos de l'Estat o al fons de compensació interterritorial.
- Relació continent-illa.
 - . Control de la massificació mitjançant els transports entre els dos.
 - . Infraestructures aeroportuàries.
- Comunicacions, aeromarítimes...
- Aconseguir una quota en el nombre de places en el transport aeri i marítim per als residents a Menorca per evitar l'efecte ratera.
- Transport i insularitat
 - . Efecte (ratera).
 - . Cost del transport per als residents.
 - . Transport a preu de tren.

• **Urbanisme i mobilitat**

- Dissenyar el creixement urbà i tenir en compte que la mobilitat de persones i mercaderies no condicioni el benestar i la qualitat de vida.

- Organitzar la logística del repartiment de mercaderies en funció de l'impacte mínim del transport.
- Adaptació de l'entorn urbà i rural al món de la minusvalidesa/geriatria.
- La ciutat per a les persones grans i els fiets...
 - . Supressió de barreres arquitectòniques.
 - . Zones per a vianants.
 - . Zones de descans.
- Aposta per la ciutat compacta :
 - . Evitar des de la planificació territorial/ urbanística crear nous pols d'atracció cap als afores de la ciutat.
 - . Major control de la dispersió de segones residències sobre sòl rústic.
 - . Aplicació de normativa de protecció sobre sòl no urbanitzable.
 - . Política de rehabilitació del nucli urbà => Potenciació de l'ús social de la ciutat.
- **Infraestructures de transport**
 - Millorar la xarxa viària.
 - Dos carrils Maó-Ciutadella. Per evitar interrupcions en aquest eix. Pot ser que eviti la necessitat d'un port a Ciutadella. Abarateix el transport.
 - Condicionar vials importants inacabats : Favariix i Maó-Fornells.
 - Infraestructures de carreteres a l'interior de l'illa per a una millor circulació.
 - No a l'ampliació de la xarxa de carreteres. Ni de l'aeroport.
- **Camins i transports no motoritzats.**
 - Assegurar l'accés a tot el litoral.
 - Recuperació de la xarxa de camins rurals:
 - . Millora de les condicions de vida rural.
 - . Facilitar l'ús cicloturístic d'aquestes.
 - . Crear xarxa d'itineraris paisatgístics.
 - . Recuperar camins com a espais de lleure.
 - Accés a les àrees naturals. A través de canals de camins rurals i accessos a la costa.
 - Carrils per a bicicletes. Camí de Cavalls.
 - Com a via d'accés a les àrees naturals en el pla més educatiu, usar el Camí de Cavalls.
 - Expropiar accessos a la costa, tal com es contempla en la Llei.
Per això és necessari que els ajuntaments respectius modifiquin els planejaments urbanístics per introduir els vials necessaris. L'Estat, per Llei, una vegada fet això, ha d'encarregar-se de la resta.
 - Dotar les poblacions i vies públiques de mitjans que estimulin l'ús de la bicicleta.
- **Transport públic.**
 - Foment del transport públic insular amb més horaris i noves rutes en els pobles. I rutes urbanes per proporcionar més agilitat als ciutadans i procurar una circulació més assequible.

- Foment del transport públic:
 - . Implantar formes de transport col·lectiu que tinguin menor consum energètic, ús de fonts d'energia com el biodiesel...
 - . Crear noves rutes de transport públic cap a polígons industrials, que connectin punts allunyats dins les pròpies ciutats, línies cap a les urbanitzacions turístiques...
 - . Augment de la freqüència d'aquestes línies de transport públic.
 - . Crear un servei de transport públic amb vehicles de mida reduïda (*jeeps?*) cap a les zones de litoral protegit, per evitar els desplaçaments amb vehicle privat o de lloguer.
 - . Campanyes de conscienciació.
 - Estudi dels mitjans de transports...
 - Fer estudis de mobilitat pensant amb sistemes alternatius a la carretera, per exemple el tren.
 - Fomentar l'educació de l'ús racional dels vehicles motoritzats des de la infància, i revaloritzar l'ús del transport col·lectiu.
 - Ampliar i millorar l'oferta de transport públic a Menorca.
 - Potenciar el transport públic entre poblacions, nuclis urbans, platges i altres llocs d'esbarjo al mateix temps que se sensibilitza la població per al seu ús, amb mesures dissuasives o restrictives de l'ús del vehicle particular.
 - Transport públic dins l'illa :
 - . Quin tenim.
 - . Quin seria el mínim necessari.
 - . Quin seria l'òptim per al medi ambient i els ciutadans.
- **Telecomunicacions i mobilitat.**
 - Accés generalitzat a la xarxa d'internet + cablejat i formació.
 - Assegurar l'accés a tecnologies i ofertes (educatives, culturals...) on no sigui possible: teleaccés.
 - Resoldre els problemes de zona sense línia telefònica susceptible de connectar a internet (40-50% dels habitants). No perdre les possibilitats de fons de cohesió mediambientals ni en aquest aspecte ni en altres.
 - **Propostes diverses**
 - Menys propaganda per al turisme nàutic esportiu.
 - Actualment a l'agost les nostres costes limitades ja no són segures, ni per nedar ni per a esports nàutics. El perill són els centenars i centenars de iots "domingueros", la majoria de fora de l'illa.
 - Immigració / integració / formació/ informació. Educació i formació vinculant a projectes d'investigació sobre el terreny.
 - Prioritzar l'intercanvi amb gent de fora: per anar-hi i perquè vinguin.
- Les cinc idees consensuades pel grup després del debat i presentades al segon plenari per a la seva votació:***

- **Creació i rehabilitació d'una xarxa de camins públics**, d'accés rodat limitat als paratges naturals i a la costa.

(Vots obtinguts: 2)

- **Subvenció estatal** per al **transport** de persones i mercaderes **extrainsular**. (Règim Especial Balear)

(Vots obtinguts: 8)

- **Millora** i extensió dels serveis de **transport públic** insular. **Estudi** per a la creació d'una **línia fèrria**.

(Vots obtinguts: 27)

- **Planificació urbana** orientada a **reduir** la **dependència** i els impactes ambientals i socials del **cotxe**.

(Vots obtinguts: 2)

- **Millora de la xarxa viària**. Per exemple amb la creació d'alguna variant, reforma d'accessos i trams singulars, etc.

(Vots obtinguts: 8)

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2.1.5. Taller d'agricultura i paisatge

Monitora:

Natalia Llorente

Participants:

Onofre Quintana

Ana Mª Real

Antoni Moll

Lita Triay

Joan Bustamante

Fernando Rita

Maria Riudavets

Carlos Coll

Pau Gener

J. Manel Mascaró

Observacions de la monitora sobre el desenvolupament del taller:

Durant l'explicació del mecanisme a seguir, dues o tres persones es queixen del sistema de selecció que els ha obligat a assistir a aquest grup del qual, afirmen, no tenen coneixements suficients ni un interès especial. També sorgeixen alguns comentaris sobre el nom del tema agricultura i pesca i paisatge? agricultura, ramaderia, pesca i paisatge?

El tema de la formació de futurs pagesos joves va dur també el seu temps i polèmica, però a l'hora de sintetitzar en grup les propostes aquesta quedà fora per falta d'espai, principalment.

Sobre el tema de la producció lletera en relació amb el preu es produí força polèmica: ramaderia intensiva o extensiva, millora de la producció lletera o reconducció cap a altres productes... Fou impossible arribar a un punt d'acord sobre aquest assumpte.

Quant a la tercera proposta, presentada al tercer plenari, es tracta de la síntesi, després d'una discussió àrdua, de tota una sèrie de propostes individuals, a la vegada ja sintetitzades i elaborades a partir de les targetes.

D'altra banda, no deixa de cridar l'atenció que no s'entràs en el tema de l'ecotaxa, malgrat s'hagués anomenat en dues de les propostes concretes.

Idees inicials aportades al debat pels membres del grup:

- **Agricultura i ramaderia**

- Potenciar el camp menorquí - amb tots els mitjans necessaris, amb noves tecnologies i facilitats per part de l'administració - per tal que els joves puguin incorporar-s'hi, fomentant tant la generació d'unes bones expectatives professionals com una formació de qualitat i adaptada a les circumstàncies existents.

- Recuperar la producció de cultius tradicionals abandonats, com la vinya, i fomentar l'elaboració de vi de Menorca.
- El suport al sector agrari no s'hauria de donar a través de subvencions generalitzades sinó d'ajudes econòmiques concretes que facilitassin la transformació de l'activitat en camps de futur i que podrien obtenir-se a través de l'ecotaxa.
- No deixar de banda el valor "sentimental" del sector agrari.
- Reduir substancialment la burocràcia necessària per sol·licitar ajudes al camp.
- Evitar la segregació del camp i controlar l'actual pressió urbanística (turística i residencial) sobre el territori.
- Crear associacions per distribuir els productes en el sector turístic. La possible carestia d'aquests productes seria comparable a l'ecotaxa.
- Potenciar les varietats agrícoles i les races ramaderes autòctones com a factor d'adaptabilitat i potenciar la millora de la qualitat dels productes i les especialitats artesanies pròpies de l'illa.
- Potenciar l'agroturisme i el turisme rural només per preservar l'arquitectura rural tradicional.
- Prioritzar i fer efectiva l'agricultura extensiva.
- Fomentar la concentració de les explotacions ramaderes per aconseguir la seva rendibilitat i consolidar la indústria lletera ja existent.
- Rompre la monoproducció de llet i diversificar el sector agropecuari.
- Reduir la producció de llet fins a un nivell en què el seu preu augmenti suficientment (se suggereix una reducció del 90%).
- Construir una o algunes formatgeries - a manera de centrals de producció i distribució - en què es processa i distribueixi la llet procedent de diferents finques.
- Crear un Comitè Científic format per experts locals, extralocals i agents directament implicats que estudiï en profunditat les condicions naturals de l'illa i investigui les alternatives de cultiu possibles per tal que, implantant-les en els "llocs", aquests siguin rendibles des del punt de vista empresarial.
- Facilitar la implantació d'alternatives, malgrat hagin de ser moltes a molt petita escala, per exemple: agricultura ecològica, apicultura, plantes aromàtiques, producció de farratge, producció de llavors, agroturisme, escoles de naturalesa, visites turístiques, senderisme, hípica, repoblacions.
- ***Pesca i litoral***
 - Evitar l'alteració de les platges verges mitjançant aparcaments distants d'aquestes.
 - Simplificar la legislació vigent sobre pesca esportiva.

- Evitar la massificació del litoral a l'època estival.

- **Paisatge i àrees protegides**

- Revisar la figura de les Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI) a fi que les finques que hi siguin incloses puguin continuar essent explotades i rendibles.
- La conservació del paisatge podria finançar-se mitjançant l'ecotaxa.
- En els jardins, fomentar la implantació d'espècies autòctones, que no requereixen tanta d'aigua i es podrien regar amb aigües depurades.
- Afavorir la neteja controlada dels boscos.
- Preservar la fauna silvestre autòctona de l'illa, fent especial atenció a la caça.
- Reconvertir els "llocs" en centres de recuperació del paisatge.
- Regular espais públics per a l'oci i el turisme de naturalesa creant circuits i activitats turístiques alternatius al turisme de "sol i platja", com a itineraris paisatgístics de lliure pas.

Les cinc idees consensuades pel grup després del debat i presentades al segon plenari per a la seva votació:

- **Creació, regulació i control de les reserves marines**, pesca i litoral, com també de les embarcacions d'esbarjo.
(Vots obtinguts: 9)

- **Eradicar el sistema de Societat Rural Menorquina (amitges)** i cercar alternatives viables.

(Vots obtinguts: 23)

- Elaborar un **diagnòstic del sistema agropecuari actual** i establir alternatives i complements de diversificació del sector.

(Vots obtinguts: 10)

- Potenciació de la **Denominació d'origen** i consegüent **revitalització dels oficis artesans** tradicionals.

(Vots obtinguts: 0)

- **Planificació i regulació dels espais naturals** i de la seva **explotació sostenible**, de manera que es preservi el paisatge actual (camins rurals, murs de pedra "paret seca", platges, boscos) i es permeti a la vegada gaudir-ne i obtenir-ne benefici econòmic (finques incloses en ANEI).

(Vots obtinguts: 3)

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

2.2. Conclusions del taller EASW: les propostes prioritàries o les idees amb més suport dels participants.

A la segona sessió, els grups de treball es reuniren per aportar propostes més concretes als temes de treball específics: el desenvolupament urbà i la planificació territorial, el medi ambient i el turisme, el desenvolupament econòmic, social i cultural, la mobilitat i l'accessibilitat i l'agricultura i el paisatge. Com s'ha explicat en la introducció a aquest capítol, es va demanar a cada assistent de cada grup que elaboràs cinc propostes realitzables, operatives i referides al tema específic del grup, que contribuïssin a fer realitat el futur suggerit a l'anterior sessió com a positiu. Entre aquest conjunt de propostes, cada grup temàtic n'havia d'elegir cinc per presentar-les al plenari final.

Després de la presentació en el plenari del conjunt de 25 idees, es demanà als participants que repartissin entre aquestes els seus vots (cinc per cada participant), amb l'única condició que no votassin les idees elaborades pel grup de treball en què havien participat. El nombre de vots aconseguit per cada una de les idees presentades al plenari és el que apareix a l'anterior apartat d'aquest capítol dins el resum corresponent a cada grup de treball.

D'acord amb la filosofia del mètode EASW, els vots corresponents a aquelles idees considerades unànimement com a afins durant el plenari final, s'han sumat, i s'ha elaborat una proposta de síntesi. Quan no hi ha unanimitat, no es realitza aquesta suma de vots, i es mantenen independents les propostes. En el cas del present taller, es produeix unanimitat en el cas de les dues propostes referides a l'educació integral i ambiental, elaborades respectivament pels grups temàtics de *Medi ambient i turisme* i de *Desenvolupament econòmic, social i cultural*, per la qual cosa la proposta de síntesi se situà en primer lloc amb un total de 34 vots.

Per contra, no es va aconseguir unanimitat a l'hora de sumar les propostes referides al creixement de l'oferta turística. Després d'un debat intens, el conjunt d'assistents decidí mantenir separades les propostes similars elaborades respectivament pels grups de *Desenvolupament urbà i planificació territorial* i *Medi ambient i turisme*, en el convenciment que la diferència de matís reflecteix de forma molt fidel un dels debats més candents de l'illa, i que aquesta constatació pot revestir més importància que una simple estratègia de suma de vots, tot i que aquesta estratègia hauria situat en primer lloc de preferència i com a principal conclusió del taller la necessitat de posar límit a les actuals taxes de creixement de les places turístiques.

Aquesta circumstància i el debat que es produí en el plenari final responen molt clarament a la filosofia del mètode EASW, segons el qual tan important és la identificació de conflictes com la creació de consens.

Idees i propostes seleccionades:

1a Promoure una educació integral que tengui en compte aspectes com la solidaritat i l'ús racional dels recursos, amb ajudes als universitaris per poder estudiar fora de l'illa i una formació professional adequada a les necessitats de l'actual mercat laboral.

Total de vots obtinguts: **34**

⇒ 19 adjudicats a la proposta del taller de *Medi ambient i turisme*.

⇒ 15 adjudicats a la proposta afí del taller de *Desenvolupament econòmic, social i cultural*.

2a Limitar el creixement hotel·ler i residencial amb finalitats turístiques.

Total de vots obtinguts: **33**

⇒ tots adjudicats a la proposta del taller de *Medi ambient i turisme*.

3a Millorar i ampliar els serveis de transport públic interior. Estudi de viabilitat per a la creació d'una línia fèrria entre Maó i Ciutadella.

Total de vots obtinguts: **27**

⇒ tots adjudicats a la proposta del taller de *Mobilitat i accessibilitat*.

4a (ex aequo) Eradicar el sistema d'amitges i cercar alternatives viables.

Total de vots obtinguts: **23**

⇒ tots adjudicats a la proposta del taller d'*Agricultura i paisatge*.

4a (ex aequo) Nou creixement turístic zero i articulació de mesures per a la regularització de l'oferta il·legal.

Total de vots obtinguts: **23**

⇒ tots adjudicats a la proposta del taller de *Desenvolupament urbà i planificació territorial*.

5a Millorar l'oferta cultural de l'illa, incrementant la dotació infraestructural, fomentant la conservació i el coneixement del patrimoni històric i lingüístic de Menorca per part dels seus habitants i desenvolupant alternatives d'oci per als joves.

Total de vots obtinguts: **14**

⇒ tots adjudicats a la proposta del taller de *Desenvolupament econòmic, social i cultural*.

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

3. AVALUACIÓ DEL TALLER PER PART DELS PARTICIPANTS

Tal com reflecteix l'enquesta d'avaluació repartida al final de la jornada, els resultats de la qual en brut es mostren a l'Annex 4.2. del present document, l'àmplia majoria dels participants aprova la metodologia de participació i valora molt positivament tant les aportacions dels diversos grups com els resultats del taller. A continuació es presenta una anàlisi breu d'aquests resultats:

- Respecte a l'**oportunitat d'expressar les idees pròpies** durant el desenvolupament del taller, el 100% dels enquestats la considera suficient o acceptable. Un 83% considera que els **assistents reflecteixen** de forma acceptable o suficient **la societat menorquina** i que han estat acceptablement o suficientment **creatius**, mentre que la pràctica totalitat considera que els participants s'han pogut **expressar sense prejudicis**.
- El **ritme del taller** ha resultat massa ràpid a un 19% dels assistents, massa lent a un 8,5%, i normal per al restant 57,5%. Quant al **nombre de participants**, un 91,5% dels assistents l'ha considerat adequat.
- Un 81% dels assistents ha considerat molt o suficientment útil la **informació aportada pels ponents en el primer plenari**, mentre que els **escenaris de referència** han estat valorats com a molt o suficientment útils per un 85%.
- Respecte al **grau de discussió de les diferents matèries**, un 88% dels assistents consideren suficientment o acceptablement tractades les **àrees temàtiques**, un 78%, els **problemes locals** i un 73% les propostes concretes per a un **Pla d'acció**.
- Més divergència reflecteix el **grau de valoració de les aportacions dels diferents grups funcionals**: així, hi ha un 23,4% dels enquestats que consideren com a gens útils les aportacions dels polítics, mentre que gairebé la totalitat dels enquestats valora com a útils o molt útils les aportacions dels tècnics (100%), els agents econòmics i les associacions (98% ambdues). Quant als ciutadans, un 6,3% dels assistents considera com a gens útils les seues aportacions.
- Els **objectius del taller** han estat considerats interessants o molt interessants per la totalitat dels assistents, mentre que un 93% els ha considerat clars o molt clars. Quant als **resultats del taller**, un 32% els valora com a poc originals, mentre que la totalitat dels assistents pensen que són útils i realitzables.

Aquesta opinió, en general molt favorable, es reflecteix també en els comentaris escrits expressats a les enquestes, que es poden llegir en el mencionat Annex. Entre les valoracions positives, es fa especial menció a l'oportunitat de **reflexionar en conjunt**, de **participar i de conèixer opinions diverses**, i s'expressa satisfacció davant la **conscienciació** generalitzada entre els assistents **sobre els temes ambientals**.

Quant a les crítiques negatives, algunes es refereixen a les **constriccions de temps** i al **ritme accelerat** consubstancial a la pròpia metodologia del taller. També es fa referència a l'**excessiva generalitat i abstracció** d'algunes propostes i a la **dificultat d'arribar a consens** dins el marc del taller.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

4. ANNEXES

4.1 Escenaris de referencia

Escenari A: Menorca, un model de sostenibilitat per a tota la Mediterrània

L'any 2015, els esforços realitzats en les dècades anteriors envers la sostenibilitat han assolit ja un èxit considerable a l'illa de Menorca. El ric teixit associatiu existent ha complert un paper important en el procés i ha contribuït a fer que la població assumeixi com a propis els objectius renovats de la Reserva de la Biosfera. A causa de tot això, Menorca s'ha convertit en un referent ineludible a l'hora de parlar de la sostenibilitat a la Mediterrània, sobretot en un moment en què alguns dels indicadors ambientals planetaris han assolit límits alarmants i en què els efectes del canvi climàtic i les anomenades guerres de l'aigua ocupen les primeres planes dels diaris.

El manteniment i la millora de la qualitat ambiental a l'illa es deu principalment a l'aplicació rigorosa dels plans d'energies renovables, de tractament de residus i d'estalvi de recursos hídrics, entre altres, i també a l'adopció de les normatives europees ambientals més avançades, abans fins i tot de la seva aprovació definitiva al Parlament.

L'estabilitat econòmica produïda pel model menorquí, juntament amb la tradició d'interculturalitat, li ha permès fer front també a l'escenari de mestissatge ètnic i cultural que caracteritza el segle XXI i ha incorporat sense grans conflictes a un col·lectiu important de treballadors i visitants de les més variades procedències.

Especial esment mereix el sector ramader, en el qual la gran experiència adquirida des de finals del segle anterior en la reintroducció de races autòctones ha contribuït en gran manera a obrir vies noves de solució per als grans problemes de la ramaderia industrialitzada iniciats amb la tristament famosa crisi europea de la vaques boges i les seves posteriors conseqüències.

La limitació i el control de l'afluència turística han estat les eines principals per evitar l'extensió de la degradació ambiental produïda pel turisme de masses. L'esforç pel manteniment de les condicions de qualitat i tranquil·litat que han caracteritzat sempre l'atractiu turístic de l'illa li ha permès superar el progressiu declivi en el sector produït a la Mediterrània occidental. Els turistes vénen a Menorca atrets també per l'àmplia oferta cultural i per la qualitat d'una cuina preparada amb productes de primera qualitat cultivats ecològicament. La constatació de l'inqüestionable èxit obtingut, això no obstant, no implica una relaxació en les mesures i els criteris que l'han fet possible. De fet, una de les principals conclusions de les Jornades La Reserva de la Biosfera de Menorca, 25 anys després, celebrades a Alaior el setembre del 2015, ha estat la necessitat d'articular noves mesures per continuar fent front des de l'àmbit local als reptes ambientals globals cada vegada més urgents.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

Escenari B: Menorca, una aposta exemplar pel coneixement i per la innovació tecnològica

Articulada a principis del segle XXI, l'aposta decidida pel coneixement i per la innovació tecnològica com a eixos principals del desenvolupament sostenible de Menorca comença a fer palpables els seus fruits l'any 2015. La particular conjunció de modernitat i qualitat ambiental s'han convertit ja en el segell d'identitat de l'illa, que ha aconseguit fer front a l'escenari de la globalització en unes condicions envejables.

En el centre d'aquesta aposta se situa la Universitat de Menorca, que en els seus deu anys d'existència ja ha assolit un cert renom en les branques de coneixement que imparteix: Ciències Ambientals, Ciències del Mar, Meteorologia, Informàtica, Arquitectura Tècnica Bioclimàtica, Arqueologia i Belles Arts. Dotades dels mitjans més avançats i repartides per tota l'illa ocupant alguns dels edificis més importants del patrimoni històric, les diverses facultats han contribuït a generar en el seu entorn un teixit ric en activitats econòmiques.

Malgrat el turisme estacional continua essent un dels sectors econòmics importants, s'ha optat per atorgar prioritat a l'afluència al llarg de tot l'any de visitants associats a la feina, la investigació i la cultura a través d'una àmplia oferta d'espais per al desenvolupament de les esmentades activitats. L'impuls atorgat al coneixement i la innovació s'ha traduït en una major diversificació dels sectors industrials de l'illa i en l'aparició de noves esferes d'activitat. Sectors tradicionals com la bijuteria, el calçat i el mobiliari han experimentat un nou impuls gràcies a les innovacions en el disseny i en les tecnologies de producció.

Un element fonamental en la conjunció de tecnologia i medi ambient és la xarxa de miniestacions d'observació que cobreix l'illa, l'allau contínua de dades que generen permet conèixer a cada instant la salut ambiental del territori i actuar en conseqüència. Associat a aquesta xarxa d'observació, un conjunt de telecentres repartits per tota l'illa permet conèixer l'estat de les platges durant l'època estival. La mobilitat ha estat un altre dels camps en què la innovació tecnològica ha ofert solucions als problemes ambientals. Un parc limitat de petits vehicles elèctrics i solars, una xarxa de transport públic curosament dimensionada i un conjunt de carrils bici i camins per a vianants, que solquen la superfície de l'illa seguint els traçats tradicionals, permeten l'accés a qualsevol punt del territori a una velocitat raonable i amb un impacte mínim.

En qualsevol cas, a l'hora de fer balanç dels darrers 15 anys de la història menorquina i proposar directrius per al futur, la majoria dels analistes coincideixen a afirmar que la clau consisteix a no inclinar excessivament la balança cap al costat de la tecnologia en el difícil equilibri aconseguit entre innovació i medi ambient.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

Escenari C: Menorca, un territori modèlic gestionat pels seus habitants

La participació ha estat l'eix entorn al qual han girat els esforços pel desenvolupament sostenible de Menorca al llarg dels primers anys del segle XXI. L'any 2015, els menorquins ja estan habituats a prendre decisions col·lectives sobre la gestió del seu territori i a responsabilitzar-se'n. Un element fonamental en el bon funcionament del sistema és la gran agilitat adquirida per reconduir les situacions en funció dels resultats. Per això ha estat necessari un llarg procés de formació social en l'ús de noves formes i metodologies de participació.

L'alt nivell de coneixement sobre els problemes, juntament amb l'aguda sensibilització ambiental col·lectiva, fa que els menorquins se sentin responsables de la qualitat del seu entorn. El concepte de Reserva de la Biosfera fa temps que ha deixat de ser necessari, ja que els seus objectius han estat plenament assumits i superats per tots els menorquins.

L'afluència de visitants que acudeix a l'illa és contínua, per motius de feina o turisme, atrets precisament per aquesta atmosfera de consciència ambiental que es tradueix de forma clara en la imatge i en la vida de l'illa. De fet, en el perfil del visitant tipus a l'illa figura com a tret característic l'alta consciència ambiental, la qual cosa ha permès relaxar en gran mesura les normes de control i protecció. Així, les activitats de menor impacte ecològic són les que han cobrat una major

importància, d'altra banda, els nombrosos mecanismes de seguiment d'aquesta aflluència de visitants han permès afinar al màxim l'adequació entre oferta i demanda en el sector turístic, sense superar en cap moment els límits col·lectivament decidits i contínuament revisats en funció dels indicadors ambientals, econòmics i socials.

Tot el teixit social i econòmic de l'illa es beneficia de l'alt nivell de participació i de formació de la població. La versatilitat s'ha convertit en una de les principals característiques dels treballadors menorquins i és freqüent el trasbalsament de personal d'un a altre dels sectors productius de l'illa en funció dels canvis i tendències del mercat, sobre els quals es fa un seguiment gairebé immediat. Les aliances i acords entre els diversos sectors i indústries per aprofitar col·lectivament els recursos han permès resoldre amb eficàcia i economia de mitjans els problemes endèmics quant a subministrament de primeres matèries, manteniment dels equips, assistència tècnica i impacte ambiental.

Fent balanç d'aquests darrers 15 anys d'experiència participativa a Menorca, seguida amb gran interès per tots els mitjans de comunicació, un columnista de la revista *Mundiaro XXI* assenyalava com a únic risc el mateix èxit del sistema, que semblava suscitar un excés de complaença i una relaxació paradoxal en els nivells de participació.

[\(TORNAR A L'ÍNDEX\)](#)

Escenari D: Menorca, una illa singular connectada a tot el planeta

En sintonia amb els aires del nou mil·lenni, la idea de connexió ha estat el cavall de batalla que ha guiat el desenvolupament sostenible de Menorca en els darrers quinze anys. Convertida en un nus actiu dins la *telepolis* mundial, en el 2015 Menorca és ja una illa plenament connectada que ha aconseguit trobar el seu paper dins la xarxa global de fluxos d'energia, matèria i informació. Aquest grau de connexió li permet situar-se en cada moment en el punt adequat respecte a l'oferta i la demanda global, i així realitzar amb rapidesa i eficàcia les adaptacions necessàries de tot el sistema local. Cap a l'autosuficiència local mitjançant la interdependència global ha estat el lema que ha guiat el procés.

L'aposta decidida per la sostenibilitat, que es va iniciar a les acaballes del segle XX amb la integració de l'illa en la Xarxa Mundial de Reserves de la Biosfera, s'ha estès ara a tots els aspectes i sectors del desenvolupament de l'illa. Així, Menorca, juntament amb la resta d'illes dels arxipèlags balear i canari, és un membre particularment actiu de la xarxa global de protecció i difusió de les tècniques de paret seca. També forma part de la xarxa mundial de recuperació de les races autòctones, de la xarxa internacional d'agroturisme i d'altres moltes xarxes que li permeten beneficiar-se de la informació i els intercanvis d'experiències que flueixen amb rapidesa a través d'aquestes.

El sector turístic s'ha desenvolupat particularment gràcies a aquesta connexió global. El visitant que desitja acudir a l'illa pot conèixer en cada moment a través d'internet i amb absoluta transparència quantes places turístiques hi ha disponibles i on se situen aquestes. La idea cada vegada més estesa de turisme responsable ha introduït nous hàbits en la demanda turística, que s'adequa de forma flexible a l'oferta raonablement disponible, amb la consciència clara que és l'única forma de mantenir-ne l'alta qualitat.

Tots els altres sectors industrials es beneficien de manera similar dels avantatges de la connexió global i s'han distribuït homogèniament sobre el territori formant raïms i agrupacions intersectorials equipades amb instal·lacions energètiques col·lectives i serveis comuns d'informació i

comunicació. El concepte de connexió, d'altra banda, ha permès eliminar completament allò que en altre temps s'anomenà condició de doble insularitat de Menorca.

A l'hora de fer balanç dels darrers 25 anys, un participant en un dels telefòrums organitzat per la Xarxa Internacional de Reserves de la Biosfera, sense deixar de celebrar l'èxit obtingut respecte a molts dels objectius plantejats per a Menorca, assenyalava no obstant com a risc el que "l'illa virtual" que s'havia creat a través dels processos de connexió global pogués acabar substituint l'illa real en l'imaginari del seus habitants.

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

Escenari E: Menorca, l'illa de les oportunitats perdudes.

Els qui conegueren bé la Menorca de fa tres lustres, no poden evitar preguntar-se quina ha estat la cadena de circumstàncies i decisions que han dut a una transformació tan radical del seu paisatge i la seva identitat local. És clar que l'illa continua venent-se en els luxosos fullets turístics com "un paradís blanc i blau on regna la tranquil·litat" i, en alguns aspectes, es podria considerar pietosament que ho és, però només si es compara amb les més degradades de les imitacions múltiples de Benidorm que s'han estès sense aturador per tota la Mediterrània oriental i occidental.

De fet, el concepte de sostenibilitat i la idea de Reserva de la Biosfera han guiat aparentment el desenvolupament menorquí dels darrers quinze anys, però convertits, des de ja fa temps, en fórmules publicitàries buides de contingut. L'única cosa que ha impedit que se li retiràs definitivament el desprestigiat títol ha estat la voluntat desesperançada de protegir les restes del Parc de l'albufera des Grau, la imatge del qual s'ha mantingut artificialment per convertir-lo en una de les atraccions del bulliciós parc temàtic en què s'ha convertit Menorca.

La falta d'acord respecte al model de desenvolupament de l'illa i la incapacitat per posar en marxa processos de reflexió i debat en què s'implicassin tots els ciutadans va dur en un moment crucial, com va ser el del canvi de segle, a veure el petit territori arrossegat definitivament per les tendències dominants en el model de globalització. "Beneit el darrer, però tots de verd", semblava ser finalment el lema del desenvolupament menorquí.

Dins aquest escenari global, Menorca optà definitivament per l'especialització turística, tractant abrevadament de trobar un nínxol dins el qual vendre un producte diferenciat i confiant cegament en la innovació tecnològica i en el nou paradigma de la telecomunicació global per pal·liar les conseqüències d'haver superat tres vegades allò que deu anys abans es considerava la màxima capacitat de càrrega de l'illa. Això no obstant, el ritme de degradació ha estat molt més ràpid del que s'esperava i el model elegit ha suposat un enorme increment en les despeses energètiques, que només s'han pogut suplir en una part mínima a través de l'energia solar fotovoltaica i mitjançant un conjunt de miniparcs eòlics que han contribuït a la modificació dels ecosistemes i el paisatge de l'illa. El problema dels residus sòlids, superada de molt la capacitat de les plantes de reciclatge de l'illa, és un tema recurrent entre els que preocupen a la població. De moment, es recorre a exportar fems a països disposats a acceptar-ne.

L'aigua s'ha convertit sens dubte en el principal problema de Menorca, en un escenari de progressiva escassetat mundial de recursos hídrics, agreujat pels efectes palpables del canvi climàtic. Descartat en el seu moment tot intent de recuperació dels sistemes tradicionals de recollida d'aigües pluvials i esgotats els aqüífers, la dessalació ha quedat com a l'única alternativa davant la demanda creixent d'aigua, malgrat la relativa reducció aconseguida mitjançant l'ús de tecnologies infraestructurals més eficients i dels intents d'utilitzar espècies de gespa menys

consumidores d'aigua per als nombrosos camps de golf que esquitxen l'illa. La bateria de minidessaladores que s'estenen per la costa ha disparat també les despeses energètiques. Quant a les famoses cales menorquines, la majoria d'elles de pagament per sufragar els enormes costos de manteniment i neteja, han perdut per complet la seva diversitat biològica i són pocs els dies en què s'aconsegueix, com abans, veure el fons marí.

Això sí, d'acord amb les normatives ambientals imperants en edificació, les urbanitzacions que esquitxen la costa sud de l'illa des de S'Algar fins a Cala Blanca i part del litoral septentrional, aferrant-se als penya-segats en traçats suposadament orgànics, està formada per edificacions de relativa baixa densitat realitzades en un estil pseudomenorquí i equipades amb tota la parafernàlia bioclimàtica de darrera generació, fins i tot en aquells punts com Son Bou, Cala'n Porter, Cala Galdana, Cala Morell i S'Arenal d'en Castell on es decidí concentrar una major edificabilitat per respondre a la demanda turística creixent. Algun dels grans hotels bioclimàtics han guanyat prestigiosos premis de disseny pel seu atreviment formal, però són molts els que pensen que mereixen un suspens quant a integració a l'entorn. De tota manera, ja ningú sap molt bé en quin entorn s'ha de produir aquesta integració. Fa temps que els ecologistes de l'illa decidiren donar per perduda la lluita contra la introducció d'espècies vegetals tropicals per a l'enjardinament de les urbanitzacions ecològiques, un dels factors que més ha contribuït a la modificació del paisatge menorquí.

La inevitable etiqueta de sostenibilitat, en qualsevol cas, s'ha plasmat en totes les actuacions, sigui quina sigui la seva naturalesa. Així, per exemple, s'utilitzaren els criteris de l'anomenada enginyeria sostenible per reconvertir el Camí de Cavalls en una via escènica que comunica perimetralment el teixit d'urbanitzacions i per la qual circulen a velocitats mitjanes de 70 km/h els nous vehicles elèctrics i solars, en un trajecte convenientment jalonat de llocs per berenar i tendes de recursos turístics on es venen mapes idíl·lics i imatges de l'illa dels segles anteriors.

La resta de sectors econòmics de l'illa han quedat reduïts a mostres testimonials al servei del turisme i, així com ocorre amb l'energia i l'aigua, fa temps que l'illa depèn per complet dels subministraments externs per a la seva subsistència. Tot això ha contribuït, d'altra banda, a agreujar els problemes de doble insularitat de Menorca.

Dins el model elegit, s'ha optat per oferir facilitats als nous teleexecutius que cerquen entorns fets a la seva mida i connectats amb tot el planeta. Les poblacions interiors de l'illa s'han abocat al servei d'aquest sector d'alt poder adquisitiu, que es reparteix en telecentres de treball i descans cristal·litzats entorn als antics "llocs", convertits ja en entorns de luxe, amb piscines i camps de golf.

El mite de la telecomunicació global, d'altra banda, només ha servit per fer créixer les diferències entre els connectats i els no connectats. Privats de fòrums adequats on expressar les seves inquietuds i opinions, els sectors situats fora dels avantatges de la connexió estan cada vegada més allunyats de la possibilitat de prendre decisions sobre el seu entorn. Això ha contribuït gradualment a fer créixer el malestar social i la sensació de crisi.

La demanda creixent de visitants ha obligat a l'ampliació de l'aeroport, entorn al qual gira ara el tràfec de la vida menorquina, mantingut al llarg de tot l'any. El traçat viari, amb l'autopista desdoblada que travessa Menorca de Maó a Ciutadella i les vies en espina de peix que condueixen a la via escènica perimetral, ha fragmentat el territori i ha agreujat els problemes de renou. L'antiga tranquil·litat de Menorca ha passat a ser també un producte d'espot publicitari.

Quant a les necessitats de mà d'obra associades a aquest model s'han resolt a força de treballadors arribats sobretot de l'Àfrica subsahariana, però no s'han aconseguit solucionar els problemes d'integració i, per primera vegada, es comencen a formar guetos a la perifèria de Maó i Ciutadella.

Per a molts menorquins, tota aquesta situació és pràcticament irreversible. "Què queda per fer quan s'han fet malbé totes les oportunitats?", fou la pregunta que formulà durant el col·loqui un assistent al fòrum "Menorca davant la crisi ambiental", celebrat a la Casa de Cultura de Maó el desembre de 2015. Ningú no el va saber respondre .

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)

4.2 Qüestionari d'avaluació

Taller de prospectiva
EASW - Menorca
QÜESTIONARI D'AVALUACIÓ

1. Grup d'assistència

En quin grup funcional ha participat al matí ?

Ciudadans/es	11
Associacions	10
Sector privat	6
Tècnics/ques i professionals	12
Polítics/ques	8

Total: 47 qüestionaris contestats (no tots han contestat totes les preguntes)

En quin grup temàtic ha participat al capvespre?

Desenvolupament urbà i planificació territorial	9
Turisme i medi ambient	7
Mobilitat i accessibilitat	9
Desenvolupament econòmic local	12
Agricultura i paisatge	10

2. Opinió general sobre el taller

2.1 Per favor, valori els diversos aspectes del taller que s'indiquen a continuació :

- Oportunitat de manifestar les meves idees
Suficient.....**35 (74,5%)**
Acceptable.....**12 (25,5%)**
Insuficient..... **0**
- Ritme general del taller
Ràpid.....**9 (19%)** Normal.... **27 (57,5%)** Lent..... **4 (8,5%)**
- Nombre de participants
Molts.....**4 (8,5%)** Adequats...**43 (91,5%)** Pocs..... **0**

2.2 Valori les característiques següents dels participants :

Els futurs possibles de la Reserva de la Biosfera de Menorca
Taller de Debat EASW

- En quina mesura els assistents són un reflex de la societat menorquina:
Suficient..... **15 (31,9%)** Acceptable..... **24 (51%)** Escassa..... **3 (6,3%)**
- Els/les participants han estat creatius/ves:
Suficient.....**20 (42,5%)** Acceptable..... **22 (46,8%)** Poc.... **3 (6,3%)**
- Els/les participants s'han manifestat sense prejudicis:
Suficient.....**31 (65,9%)** Acceptable..... **15 (31,9%)** Poc.... **1 (2%)**

- 2.3 Com valoraria la informació inicial aportada pels ponents de la taula rodona:
Molt... **5 (10,6%)** Suficient...**33(70,2%)** Poc... **2 (4,2%)**
- Els escenaris han estat útils per al procés?:
Molt...**14 (29,7%)** Suficient...**26 (55,3%)** Poc... **4 (8,5%)**

2.4 Quina opinió li mereix el grau de discussió de les matèries següents:

- Les àrees temàtiques
Suficient..... **21 (44,7%)** Acceptable..... **21 (44,7%)** Insuficient..... **4 (10,6%)**
- Els problemes locals
Suficient..... **12 (25,5%)** Acceptable..... **25 (53,4%)** Insuficient..... **9 (19,1%)**
- Les propostes concretes per a un Pla d'acció:
Suficient..... **11 (23,4%)** Acceptable..... **23 (48,9%)** Insuficient..... **12 (25,5%)**

2.5 Quin opinió li han merescut les contribucions del grup de :

- Polítics/ques
Molt útils.....**1 (2%)** Útils.....**31 (65,9%)** Gens útils.....**11 (23,4%)**
- Tècnics/ques i professionals
Molt útils.....**8 (17,7%)** Útils.....**36 (76,6%)** Gens útils.....**0**
- Agents econòmics
Molt útils.....**7 (14,9%)** Útils.....**37 (78,7%)** Gens útils.....**1 (2,1%)**
- Associacions
Molt útils.....**9 (19,1%)** Útils.....**33 (74,4%)** Gens útils.....**1(2,1%)**
- Ciutadans/es
Molt útils.....**10 (21,1%)** Útils.....**32 (68%)** Gens útils **3 (6,3%)**

3. Objectius i resultats

3.1 Com qualificaria els objectius del taller ?

- Molt clars.....**12 (26,6%)** Clars.....**30 (66,6%)** Poc clars...**3 (6,6%)**
- Molt interessants..**20 (5,4 %)** Interessants..**17 (45,9%)** Poc interessants..**0**

3.2 Com qualifica els resultats (idees, accions, prioritats d'inversió) del taller ?

- Molt originals.. **2(4,2 %)** Originals.....**20 (42,5%)** Poc originals..**15 (31,9%)**
- Molt útils.....**9(19,1%)** Útils.....**34 (72,3 %)** Poc útils.....**0**

- Realitzables...**25(53%)** Poc realitzables...**10 (21,1%)** Gens realitzables..**0**

3.3 Pot indicar en dues línies quins han estat per a vostè els resultats més importants del taller:

Nota: La numeració en aquest apartat i en el següent és correlativa, és a dir, cada número correspon a un mateix enquestat. En quatre de les enquestes, ambdós apartats s'han deixat en blanc.

1. *El millor del taller és el fet d'implicar entorn a un mateix tema (en aquest cas la Reserva de Biosfera) totes les realitats socials i sectorials de l'illa. El fet de no saber el que fariem implícitament en aquesta jornada ha fet que sorgissin moltes expressions espontànies que han enriquit el debat. És evident, però, que la importància d'aquest taller vendrà en funció de l'ús que en fem dels resultats d'aquesta jornada.*
2. *Consensuar línies generals que poden ser útils com a marc per a l'acció concreta.*
3. *Fer un esforç de reflexió sobre el futur de Menorca en un àmbit de participació representativa i allunyada d'interessos partidistes.*
4. *Diferents punts de vista i idees. Grau de consens en alguns problemes. Mescla de procedència de participants.*
5. *Visió global dels problemes. Solucions teòriques.*
6. *El que persones de distints sectors i amb opinions distintes arribin a consensuar uns objectius i conclusions comuns, en particular molt proteccionistes.*
7. *Que, a la fi, dins un grup s'hagi parlat seriosament del cost de la insularitat.*
8. *Observar el grau de conscienciació en temes mediambientals que té un important col·lectiu de menorquins/es. Tenir una petita idea cap a on anam quant a sostenibilitat.*
9. *El debat.*
10. *La gran qualitat dels debats, gràcies a les persones que han estat elegides per participar-hi.*
11. *Proposar creixement urbanístic zero. Aprofitament racional dels recursos*
12. *Conèixer la diversitat d'idees dels participants. La falta de coneixements del sector social respecte al sector turístic.*
13. *Reflectir l'opinió dels menorquins. Proposar accions.*
14. *Participació ciutadana per aconseguir objectius comuns a tots els menorquins.*
15. *Poder expressar el futur que volem per a Menorca un grup molt heterogeni de persones i constatar que hi ha molts de punts de trobada (exceptuant els polítics).*
16. *Una primera posada en comú d'idees que no són de fàcil discussió. Acceptació social.*
17. *Poder escoltar tanta gent molt representativa donant la seva visió de Menorca.*
18. *El repte per a cadascú de cercar propostes de futur per a una problemàtica palesa per a tots, i actuar en conseqüència, en la mesura d'allò possible i factible ara mateix.*
19. *Obert, respectuós i dialogant.*
20. *La constatació d'un consens ampli en les línies generals i d'algunes divergències importants en la posada en pràctica de les mesures concretes.*
21. *En els grups que he participat s'ha arribat a un consens sobre els aspectes que crec bàsics per a la preservació de Menorca com a Reserva de la Biosfera.*
22. *Haver reflexionat en conjunt.*
23. *El contrast d'idees i el diàleg amb la resta de participants.*
24. *La diversitat dels components dels grups. La participació.*
25. *El debat. Exposició d'idees.*
26. *Conscienciació general de la necessitat d'adoptar solucions per al creixement excessiu i per al control del medi ambiental.*
27. *Arribar a consens.*
28. *Representativitat de la societat menorquina. La participació dels assistents.*
29. *Exposar punts de vista diferents dels usuals. Han parlat sectors que normalment no tenen l'oportunitat d'exposar les seves idees al mateix nivell de veus "expertes/autoritzades".*
30. *Recollir l'opinió dels diversos sectors de la societat menorquina.*
31. *La importància de la potenciació del sector agrari per a l'acompliment dels objectius de la Reserva.*
32. *Totes molt interessants.*
33. *Planificació dels Plans Territorials Parcials. Conscienciació ciutadana amb els àmbits tant socials, culturals com mediambientals.*

34. *La reflexió, discussió sobre diferents temes i l'intercanvi entre persones de diferents àmbits.*
35. *Relació i comunicació entre diferents grups socials. Reconeixement de la importància dels recursos naturals.*
36. *Conèixer diferents punts de vista sobre el mateix tema.*
37. *Aconseguir documents base a partir dels quals discutir.*
38. *Satisfactòries.*
39. *La participació.*
40. *Intercanvi d'opinions.*
41. *En primer lloc, fomentar una base educativa. També fomentar institucions tant per a marginats, com per a discapacitats i gent gran.*
42. *La participació del ciutadà en el disseny de Menorca d'una forma directa i participativa.*
43. *Compartir opinions amb gent no coincident en la vida normal.*

3.3 Pot assenyalar en dues línies les seves crítiques al taller :

1. *Evitar, en la selecció de persones, que hi pugui haver veus dissonants que es creguin amb la "veritat absoluta".*
2. *(Desenvolupament i Planif. Territorial) No hi havia representants del sector empresarial o hotelier que provocassin debat en sentit contrari al majoritari del grup.*
3. *Mancava un plànol de situació inicial de les diferents ubicacions de serveis i ubicacions dels grups.*
4. *Poc temps per debatre. Errada de moderació.*
5. *Concentrat en poc temps.*
6. *Cap rellevant.*
7. -----
8. *Si hi cap alguna crítica, és que "molta tela" per a tan poc temps.*
9. *No hi ha crítica.*
10. -----
11. *Falta concreció. Els moderadors influeixen massa.*
12. *Temps molt dens.*
13. -----
14. *Falta d'experiència en aquest tipus d'actuacions.*
15. *Difícilment poden fer-se propostes d'actuació concretes consensuables d'una certa magnitud.*
16. *Tal vegada falta de temps. Tal vegada una falta d'objectius específics que aclareixin i alleugereixin la participació.*
17. *No sé fins a quin punt els resultats són prou complets (en 15 min s'han de decidir les prioritats de cadascú sense prèvia reflexió).*
18. *La postura d'alguns participants, poc respectuosa amb l'opinió que manifestaven altres companys de grup.*
19. -----
20. *Poc temps per consensuar les propostes dels grups. Cansament intel·lectual en la darrera posada en comú.*
21. *En els tallers del capvespre ha costat resumir totes les idees, sorgides en cinc punts, sacrificant d'aquesta manera molts d'aspectes prou importants.*
22. -----
23. *Repartir el taller en dos dies. La jornada es fa llarga i probablement queden coses interessants en el tinter.*
24. -----
25. -----
26. -----
27. *S'arriba a consensos molt generals i de diverses interpretacions.*
28. -----
29. *S'ha tendit a la globalitat per poder consensuar. Per això s'han tornat a establir els punts comuns. La diversitat es troba en els detalls.*
30. *Tal vegada la jornada massa intensa. S'acusa el cansament dels participants.*
31. *Res, ha estat molt interessant.*
32. -----

33. -----
34. *En el grup del matí (Associacions) no hi havia instruccions clares i a la monitora li faltaven recursos o experiència en el treball de grup.*
35. *Conclusions massa generals o abstractes. La 2a part ha estat poc discutida.*
36. *La necessitat de concretar en 5 frases totes les idees d'un grup les fa tan laxes que acaben per no representar a ningú.*
37. *Massa compacte en un dia.*
38. *Han estat molt agradables i positives.*
39. -----
40. *Ha faltat molta gent del sector empresarial i s'ha parlat molt poc del futur industrial de l'illa.*
41. *En general bastant interessant i amb algunes idees poc aplicables però necessàriament imprescindibles.*
42. *Falta de persones de més de 65 anys. Jornada massa intensa.*
43. *Disposar de poca informació anterior a la participació en el taller.*

[\(TORNAR A L'ÍNDIX\)](#)